

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ**

Навчально-науковий інститут права та міжнародно-правових відносин

Кафедра історії та теорії держави і права

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА
на тему: ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ В БОРОТЬБІ З
ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЮ КОНТРАБАНДОЮ 2014 – 2022 рр.:
МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ.**

Виконала: студентка навчальної групи ІСТ 20–1

спеціальність 032 «Історія та археологія»

Макаренко-Прасолова І. М.

(прізвище та ініціали)

Керівник д. іст. наук, доцент Морозов О. В.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент_ Університет митної справи та фінансів_

(місце роботи)

_завідувач кафедри правоохоронної діяльності__

(посада)

Батраченко Т.С._кандидат юридичних наук, доцент__

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Дніпро - 2024

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню діяльності правоохоронних органів, зокрема Державної митної служби та Державної прикордонної служби у протидії транснаціональним порушенням. Вона висвітлює правове забезпечення діяльності спеціальних служб, розкриває історичний розвиток протидії контрабанді, зміни в тенденціях контрабанди.

Робота містить аналіз звітів, статей, різних публікацій та наукових доробків. У ній розкрита взаємодія митних та прикордонних служб з міжнародними організаціями, сусідніми країнами та співпраця між внутрішніми правоохоронними органами. Кваліфікаційна робота вивчає статистичні дані та загальну інформацію зі звітів та публікацій зарубіжних джерел, таких як: Євпропол, Євроюст, Єубам, Всесвітня митна організація та інші. Вона також містить історіографічний аналіз національних джерел, до таких відносяться публікації представників історичної та правової наук, зокрема: А. В. Тимошенко, М. Демчук, О. О. Дудоров, Р. О. Мовчан, К. Є. Гальський, А. В. Макаренко, В. В. Ченцов та інші.

Ключові слова: транснаціональні порушення, контрабанда, правоохоронні органи, протидія, незаконне переміщення товарів.

ABSTRACT

The qualification work is devoted to the study of the activities of law enforcement agencies, in particular the State Customs Service and the State Border Guard Service, in combating transnational violations. It covers the legal support for the activities of special services, reveals the historical development of countering smuggling, changes in smuggling trends.

The work contains an analysis of reports, articles, various publications and scientific papers. It describes the interaction of customs and border guard services with international organizations, neighboring countries and cooperation between internal law enforcement agencies. The qualification work examines statistics and general information from reports and publications of foreign sources, such as: Europol, Eurojust, EUBAM, World Customs Organization and others. It also contains historiographical analysis of national sources, such as publications by representatives of historical and legal sciences, in particular: A. Tymoshenko, M. Demchuk, O. Dudorov, R. Movchan, K. Galsky, A. Makarenko, V. Chentsov, and others.

Keywords: transnational violations, smuggling, law enforcement agencies, counteraction, illegal movement of goods.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	5
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ I. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖМИТСЛУЖБИ УКРАЇНИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.....	9
РОЗДІЛ II. МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ДЕРЖМИТСЛУЖБИ УКРАЇНИ У ЗАПОБІГАННІ КОНТРАБАНДИ ЗБРОЇ, ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН ТА РАДІАЦІЙНИХ РЕЧОВИН.....	25
РОЗДІЛ III. МІЖНАРОДНІ ОПЕРАЦІЇ ДЕРЖМИТСЛУЖБИ З ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДИ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ.....	39
РОЗДІЛ IV. ДІЯЛЬНІСТЬ МИТНОЇ СЛУЖБИ ПО ЗБЕРЕЖЕННЮ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ.....	55
ВИСНОВОК.....	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	66

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

СБУ – Служба безпеки України

ДПСУ – Державна прикордонна служба України

ДМС – Державна митна служба

ДФСУ – Державна фіскальна служба України

ІУК – Інтегроване управління кордонами

ВМО – Всесвітня митна організація

СНД – Співдружність незалежних держав

УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка

ООН – Організація об'єднаних націй

УНЗ ООН – Управління ООН з наркотиків та злочинності

ЄС – Європейський союз

ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі

США – Сполучені штати Америки

ОАЕ – Об'єднані Арабські Емірати

ЗС – Збройні сили

ЗМІ – Засоби масової інформації

EUBAM – EU Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine (Місія

Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні)

OLAF – European Anti-fraud Office (Європейське управління з питань запобігання зловживанням та шахрайству)

INTERPOL – The International Criminal Police Organization (Міжнародна організація кримінальної поліції)

UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури)

FRONTEX – Frontieres exterieures (агентство Європейського Союзу, яке займається охороною зовнішніх кордонів)

IBM – International Business Machines Corporation (американська електронна корпорація, що займається виготовленням комп'ютерів та програмного забезпечення)

CEN – European Committee for Standardization (європейський комітет зі стандартизації)

CEPOL – European Police College (агентство Європейського Союзу з навчання правоохоронних органів)

UNODC – United Nations Office on Drugs and Crime (спеціалізована установа ООН, що займається боротьбою з поширенням наркотиків і пов'язаною з ними злочинністю)

NCTS – New Computerized Transit System (комп'ютеризована транзитна система)

GFP – Global Firepower (вебсайт, що містить рейтинг сукупної військової потужності кожної з країн світу)

EuroPol – European Police Office (установа правопорядку ЄС, що збирає інформацію про кримінальні злочини)

ВСТУП

Актуальність дослідження. Боротьба з контрабандою має глибокі історичні корені, вона відображає важливі етапи розвитку суспільства. Дослідження історії контрабанди дозволяє також простежити за розвитком правового спектру не тільки України, але й світу в цілому. Транснаціональні порушення з давніх часів створювали негативні наслідки у економічному, політичному та соціальному просторі. Вивчення історії митних порушень дозволяє простежити за змінами у тенденціях контрабанди, дослідити способи та фактори її реалізації у минулому відрізку часу й теперішньому, й таким чином визначити спільні риси порушень, способи що можуть вплинути на рівень боротьби з ними. Зміна у тенденціях транснаціональних порушень також дає можливість провести оцінку ефективності методів контролю за митним простором, саме це дозволяє історія. Дослідження цієї трансформації допомагає зрозуміти, як правоохоронні органи протистояли контрабандистам і як контрабандисти адаптуються до змін.

Не менш важливим є історіографічний аспект дослідження теми. Наукові доробки, публікації різного роду, звіти, статті та інші джерела створюють можливість стежити за розвитком протидії митним порушенням. Вивчення досвіду різних країн, їх законодавства, а також досвіду спеціальних міжнародних установ та організацій дозволяє провести порівняльний аналіз з історією української контрабанди, що допомагає у визначенні кращих практик протидії цьому явищу, врахувати помилки, які вже були зроблені й не повторювати їх. Різні видання допомагають у багатогранному дослідженні питання протидії транснаціональним порушенням.

Об'єктом дослідження є контрабанда різних видів.

Предметом дослідження є діяльність правоохоронних органів у протидії контрабанді.

Хронологічні межі дослідження: період з 2014 по 2022 рр.

Територіальні межі: територія України.

Метою дослідження є опрацювання джерел, що висвітлюють історію контрабанди в Україні. Історично-правовий аналіз цих джерел, а також діяльності, що була направлена на боротьбу з митними порушеннями протягом років.

Методологія та методи дослідження. В роботі були використані загальнонаукові методи дослідження, а саме: аналіз, синтез, конкретизація та узагальнення. Зокрема, основним методом використаним у роботі є аналіз. Вона також містить кросс-дисциплінарний підхід, який допомагає краще дослідити питання.

Структура дослідження відбиває поставлені перед дослідженням, мету та завдання. Загальний обсяг роботи 73 сторінки, з них основного тексту - 60 сторінок. Кваліфікаційна робота складається з анотації, вступу, 4 розділів, висновку, списку використаних джерел та літератури (63 найменування).

РОЗДІЛ І. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖМИТСЛУЖБИ УКРАЇНИ.

Міжурядові та міжнародні договори, статті та наукові дослідження представляють з себе значиму джерельну базу для вивчення історії боротьби правоохоронних органів з контрабандою. Вони містять багато інформації, яка допомагає розглянути історію роботи правоохоронних органів та їх розвиток, а також зміни у тенденціях контрабанди, та аналізувати діяльність спеціальних служб протягом багатьох років. Наукові досягнення також полегшують оцінку ефективності правоохоронних органів і простежують наслідки транснаціональної злочинності.

Монографія Гальського К. Є., Макаренка А. В., Тимошенка А. В. та Ченцова В. В. «Боротьба з контрабандою в сучасній історії української митниці» є одним із прикладів досліджень, які були проведені науковими фахівцями. Автори у своїй праці змістовно розкрили історію митної служби з часів Київської Русі, й до сучасного часу. Ця робота є надзвичайно важливою для оцінки прогресу спеціальних заходів, спрямованих на боротьбу з митними порушеннями. В своїй роботі вони часто вказують на фактори, які спричиняють контрабанду, її тенденції та різновиди, а також вплив контрабанди на економіку та безпеку держави [1]. Їх дослідження дозволяє проаналізувати законодавчі та організаційні заходи, вжиті для боротьби з контрабандою, а також результати цих заходів. У результаті цієї роботи можна розглянути розвиток митної діяльності з точки зору боротьби з транснаціональними порушеннями .

Демчук М. у своїй роботі «Удосконалення діяльності митних органів у сфері боротьби з контрабандою» пропонує конкретні приклади схем контрабанди та статистичні дані, пов'язані з вилученням контрабандних предметів. Її дослідження допомагає оцінити правове забезпечення роботи митних, прикордонних, та інших правоохоронних органів України. Демчук М.

допомагає простежити тенденції розвитку контрабанди та дослідити її різновиди [2]. Статистичні дані служать основою для аналізу та оцінки дій митних органів щодо боротьби з контрабандою. Незважаючи на те, що стаття підкреслює важливість використання статистичних даних для оцінки ефективності роботи митних органів, авторка також наголошує на тому, наскільки важливо використовувати статистичні дані як показник ефективності.

Розглядаючи досвід боротьби з контрабандою на міжнародному рівні, Демчук М. підкреслює, наскільки важливо, щоб правоохоронні органи України та інших країн обмінювалися інформацією. За допомогою цих даних можна проаналізувати, як працюють міжнародні правоохоронні органи щодо боротьби з митними порушеннями, і використовувати цей досвід для розвитку українських митних органів. Боротьба з контрабандою в її дослідженні набуває глобального характеру.

Крім того, науковці досліджують, як правоохоронні органи борються з різними видами контрабанди, й аспекти цієї боротьби. Так, Тимошенко А. В. описує економічні наслідки контрабанди та методи, за допомогою яких правоохоронні органи діють. Він звертає увагу на проблеми, пов'язані з діяльністю спеціальних служб, зокрема підкреслюючи, як погано мотивовані працівники, нестачу практичних навичок, відсутність розвинутої системи інформаційного обміну та інших факторів, що впливають на ефективність протидії транснаціональним порушенням [26].

У праці «Протидія контрабанді у забезпеченні економічної безпеки підприємств» Тимошенко А. В. надає історичний огляд розвитку концепції контрабанди, методів боротьби з незаконним переміщенням товарів і діяльності правоохоронних органів України протягом багатьох років. Його робота допомагає простежити розвиток проблеми транснаціональних порушень і того, як правоохоронні органи боролися з ними протягом впродовж часу.

У роботі міститься статистика протидії контрабанді, що дозволяє глибоко простежити роботу правоохоронних органів, оцінюючи види контрабанди, які були найпоширенішими в різні періоди розвитку митної справи. Крім того,

дослідження автора дозволяє оцінити економічні збитки від контрабанди, її вплив на внутрішній ринок країни та рівень корупції [25].

Міжурядові договори України у сфері протидії контрабанді мають важливу історичну цінність. Вони відображають зміни, які відбувалися в Україні протягом часу, а також вказують її прагнення до розвитку у сфері охорони кордону та інтеграції в міжнародне співтовариство. Після набуття незалежності Україна уклала велику кількість міжурядових договорів у сфері протидії контрабанді. Вони передбачають співпрацю між Україною та іншими країнами в сферах обміну даними, сприяють розслідуванню справ пов'язаних з контрабандою, допомагають у переслідуванні правопорушників та дозволяють підвищити рівень праці обох сторін. Спільний контроль за кордоном та сприяння у боротьбі з незаконним переміщенням товарів безпосередньо відіграє роль у розвитку безпеки економічного та національного стану не тільки України, а й у всьому світі.

Міжурядові договори допомогли Україні підвищити ефективність заходів для боротьби з транснаціональними порушеннями, а також налагодити співпрацю з іншими країнами у протистоянні цьому явищу. Вони забезпечують правову базу діяльності правоохоронців у протидії митним правопорушенням. Нормативні акти визначають права та обов'язки сторін, а також механізми їх реалізації [17]. Вони також надали можливість Україні впродовж часу впровадити міжнародні стандарти у сфері захисту кордону. Таким чином, міжурядові договори відіграють важливу роль як історіографічні джерела в дослідженні питання діяльності правоохоронних органів у протидії транснаціональним порушенням.

Історія міжнародно-правового забезпечення діяльності митних відносин починається з часів Київської Русі. У цей період митні відносини регулювалися договорами між різними країнами, які встановлювали процедуру ввезення та вивезення товарів, а також митні збори [1]. До таких відносяться договори з Візантією, зокрема Русько-візантійські договори 911 та 944 рр., які регулювали зовнішні зв'язки Стародавньої Русі, й визначили подальший розвиток її

зовнішньоторговельної політики, зокрема митних відносин. Такі договори визначали обмеження перевезення товару. Правила митного контролю були вперше описані в Руській правді, а у судебнику князя Володимира передбачено відповідальність за спробу провезти товар без оплати мита, таким покаранням було конфіскація товару та фізичне покарання правопорушника.

Київська Русь також мала міцні торговельні зв'язки з Європою. Рафельштеттенський митний статут, прийнятий у 903 році, слугує підтвердженням міцних митних відносин. Він регулював відповідальність за митні порушення, основні положення статуту включали переміщення товарів Дунаєм і його притоками, а також сухоходом; розмір мита та інших зборів; порядок придбання товарів. Незаконно перевезений товар та засіб його транспортування мали бути конфісковані на користь монарха в разі фіксування митного порушення [1].

Подальша історія українських територій складається з перебування під владою багатьох інших країн. Регулювання митних відносин, відповідно, залежало від законів та міжнародних договорів які заключали країни, в складі яких перебували українські території [24]. У часи перебування під монголо-татарською навалою на українських землях ханська влада регулювала збирання податків зі спеціальним знаком, відомим як тамга. Такий процес накладання тамги називався «тамжіння». В подальшому митні платежі стали одним з елементів контролю пересікання кордону, а процес накладання тамги сформувався в термін «таможеник». Під контролем Польського королівства та Литовського князівства українське суспільство дотримувалось відповідних законів та договорів.

У період козацької доби митні відносини регулювалися спеціальними універсалами гетьманів. Гетьманами видавались спеціальні універсали для створення сприятливих умов у розвитку торгівлі. Козацький порт служив пристанню для іноземних кораблів, які відвідували січовий базар. Товар, який провозили для торгівлі, спочатку утримувався на перевірці якості та ваги протягом двадцяти-тридцяти діб в порті.

Козаки мали особливі стосунки з Туреччиною, в 1649 р. було укладено договір за яким козаки отримали дозвіл на вільне пересування по Чорному та Білому морях, користуватись портами та звільнялись від мита. На подібних умовах знаходились й турецькі купці. Богданом Хмельницьким було запроваджено митні платежі стосовно товарів, що ввозились на територію держави, вони регулювались універсалом 1656 р. Універсал забезпечував контроль за вивезенням товарів, які не були перевірені та не сплачені митом. Передбачалось покарання за перевезення контрабанди [16].

З кінця XVII й до початку XX ст. українські території були окуповані Російською імперією та входили в її склад. Регулювання митних відносин стало залежати від політики російського уряду, українське суспільство підпорядковувалось митній системі імперії. В цей час Катериною I було прийнято “Покровительський митний тариф” в 1724 р., який регулював ввезення товарів іноземного походження на умовах обкладання митом, коли руські товари могли перевозитись без перешкод. В 1726 р. був підписаний торговельний договір з Англією, а в 1728 р. з Пруссією, ці договори встановлювали режим розвитку митних відносин з цими країнами. Вони перешкоджали можливості зменшення доходів з мита, створювали умови для перешкоджання появи контрабанди.

Митний тариф 1727 р. полегшив умови перевезення іноземних товарів та фактично відмінив “Покровительський митний тариф”. Митний тариф 1766 р. дозволяв імпортом товарам ввозити безмитно, але товар аналог якого був наявний в національному виробництві оподатковувався порівняно високим 30% митом. Такий тариф допомагав функціонувати політиці вільної торгівлі.

З 1755 р. на території України з’явилися нові митні установи, однією з головних їх задач стала боротьба з незаконним переміщенням товарів та іншими митними порушеннями [1]. Відповідно до моделі вільної торгівлі в 1782 р. було прийнято новий митний тариф, в якому майже не було статей про заборонене мито, імпортом товар обкладався невеликим митом, а експортний не мав його взагалі. В Україні також була спроба встановлення вільної торгівлі впродовж

1798-1799 рр., але вона виявилась неефективною й її швидко скасували. Митні тарифи того часу також встановлювали способи незаконного переміщення товарів через кордон, приймалися міри заохочення боротьби з контрабандою, інформування про неї у вигляді винагород. Також для забезпечення контролю за переміщенням товарів, вводилась система реєстрації імпортованих товарів.

Подальший розвиток митного законодавства мав помірний характер. Протягом ХІХ ст. контрабанда набувала більш складного характеру, посилювались способи боротьби з нею. З 1811 р. охорона кордону ставала більш структурною, штаб митників розширювався, й разом з тим вони набували все більших функцій контролю пересування товарів. Система охорони кордону мала можливість контролювати контрабанду. Уклад «Про покарання кримінальні та виправні» 1871 р. забезпечував відповідальність за незаконне переміщення товарів через кордон. В Уложенні визначались митні порушення статутів та їх класифікація, також був перелік видів товарів які відносились до предметів контрабанди, передбачались види покарання за незаконне перевезення [16]. Покарання могло бути різним в разі відношення незаконно переміщеного товару до різних груп обкладання митом. В акті були присутні норми регулювання відповідальності за злочин залежно від кількості осіб злочинців.

В 1894 р. в результаті закінчення митного конфлікту між Російською імперією та Німеччиною був підписаний торговий договір, заснований на принципі рівноправних торгових відносин між країнами. Кримінальне Уложення 1903 р. та Митний Статут 1904 р. визначали контрабанду як кримінальний та митний злочин, покарання правопорушника назначалось в залежності від того до якої категорії злочину потрапляло незаконне переміщення товарів. У митних статутах 1906 та 1910 рр. було сформовано поняття контрабанди, покарання поділялось на адміністративне та кримінальне, правопорушення стало набувати характерних властивостей для його виявлення [16].

З початку національного відродження українське митне законодавство отримало більше вільного простору для окремого розвитку. Першим кроком у забезпеченні митної безпеки на кордоні став мирний договір 1918 року [1].

Представники Центральної Ради підписали його з Німеччиною та іншими центральними державами, такий договір сприяв посиленню контролю на кордоні за контрабандою та іншими митними порушеннями для надійного переміщення товарів. Створювались митні уряди та підрозділи, в зобов'язання яких входив контроль за переміщенням товарів, забезпечення роботи пунктів пропуску та митниць того часу.

Після створення УРСР рівень контрабанди не тільки не зменшився, але й зріс. Тяжке економічне становище та зовнішньополітичний курс країни тільки сприяли розповсюдженню незаконно переміщених товарів, а повне підкорення радянському режиму не давало можливості українським митним органам розвиватись. Так, активний розвиток протидії контрабанді в Україні почався тільки після набуття незалежності.

Міжнародно-правове забезпечення діяльності Державної митної служби України здійснюється на основі міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України. Для ефективного протистояння транснаціональним порушенням представниками української влади протягом років було укладено договори з різними державами. Зокрема: “Рішення про спільні заходи боротьби з організованою злочинністю та іншими небезпечними видами злочинів на території держав - учасниць Співдружності Незалежних Держав” 1993 р., впродовж 1993 й по 2022 рр. Україною було прийнято перелік угод про співпрацю в боротьбі з контрабандою та порушенням митних правил між митними комітетами сусідніх країн, таких як Таджикистан, Туркменістан, Грузією, Молдовою, Хорватією, Азербайджанською Республікою, Литвою та Латвією, Словенією, Німеччиною, Австрією, Польщею, Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії, і навіть з Грецією, Китайською Народною Республікою, Соціалістичною Народною Лівійською Арабською Джамагірією, та Радою Міністрів Боснії і Герцеговини.

Угоди про спільний контроль за кордоном й співпрацю митних відомств у боротьбі з митними порушеннями були укладені в результаті зіткнення з серйозною проблемою незаконного обігу предметів контрабанди. Подібне явище

являється однією з головних загроз стабільності державного бюджету, національної безпеки та безпеки суспільства. Нормативні акти було створено у період, що характеризується значними змінами в політичній та економічній сферах, що безпосередньо впливає на сферу боротьби з транснаціональною злочинністю [17]. Вони передбачають широке коло заходів, які сприяють покращенню стану діяльності служб у попередженні та викритті злочинів. Ці заходи й досі дозволяють ефективно протидіяти незаконному обігу продукції контрабанди, а також запобігати її поширенню.

Забезпечення контрольних установ на кордоні, створення підрозділів митної служби, впровадження заходів захисту від транснаціональних порушень на залізничних станціях, в міжнародних аеропортах та на морських судах зарубіжного плавання стали можливими завдяки наполегливості працівників митних та державних органів. Ухвалення міжнародних договорів для протидії незаконно переміщеним товарам тільки посилило вже запроваджену політику митного контролю за кордоном.

Для таких нормативних актів з сусідніми країнами характерна сумісна праця в галузі попередження, припинення та розслідування незаконного обігу товарів контрабанди, обмін інформацією та досвідом, спільні навчання, й проведення операцій для виявлення транснаціональних порушень та їх усунення. Також передбачається активна співпраця інших правоохоронних органів та суду у розслідуванні справ. Важливим у таких договорах для активної протидії злочинності є обмін інформацією про методи боротьби з порушеннями митних правил, а також обмін даними, які сприятимуть розкриттю, припиненню чи запобіганню правопорушенням на кордоні. Дані про попередні та наявні виявлення митних порушень дозволяють визначити маршрути, види та методи скоєння транснаціональних злочинів [19; 23; 22].

Нормативні акти, підписані між сторонами, передбачають також інформування сторін про зміни у митному законодавстві, що поліпшує розуміння предмету порушення та дозволяє передбачити умови скоєння злочину. Вони надають можливість повернення культурних цінностей та інших предметів

у разі вилучення таких тільки в разі звернення представників осіб з проханням. Передбачають визначення поняття тих чи інших предметів контрабанди. Вони також регулюють пільги, заборони, обмеження та особливі дозволи для переміщення предметів через кордон.

Однією з функцій нормативних актів, що регулюють протидію контрабанді є обмін інформацією про вже відомих осіб, вантажі та організації, що займаються злочинною діяльністю. Інформація про відомих контрабандистів та їхні методи дозволяє сторонам договору розробити заходи щодо попередження правопорушення, зокрема, посилити контроль на кордоні та в пунктах пропуску, а також проводити профілактичні заходи, спрямовані на виявлення та попередження контрабанди. Знаючи про вантажі та маршрути незаконних перевезень сторони договору мають можливість проводити цільові перевірки вантажів, або використовувати спеціальні методи контролю, такі як рентгенівські установки або сканери. Така інформація також розширює можливості взаємодії правоохоронних органів країн.

Постанова “Про затвердження Додаткового протоколу про імплементацію Статті 1 Угоди про співробітництво між Урядом України та Урядом Турецької Республіки в боротьбі зі злочинністю” 2006 р. крім вищенаведеного переліку функцій, відзначає надання допомоги людям що опинились під загрозою транснаціональних порушень, збір інформації від потерпілих осіб та формування в державах-сторонах програм для усвідомлення небезпеки таких порушень та необхідності їх подолання, зокрема важливість боротьби з торгівлею людьми [18].

А Протокол 8 до “Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки щодо допомоги з правоохоронних питань” 2012 року зазначає конкретні заходи, які покликані на зменшення рівня транснаціональних порушень в Україні. У контексті погіршення ситуації з корупцією та організованою злочинністю в Україні, Уряд США був стурбований зростаючим впливом кримінального синдикату в Україні, а також можливістю використання України як транзитного маршруту для наркотрафіку з Центральної

Азії до Європи [21]. Метою цього Меморандуму було надання Україні допомоги у реформуванні її правоохоронних органів та боротьбі з корупцією та організованою злочинністю. США надали Україні значну фінансову та технічну допомогу, а також допомогу у навчанні та перепідготовці правоохоронців.

Цей протокол є особливо важливим кроком у розвитку України в сфері боротьби з транснаціональними злочинами. Він передбачав надання Україні технічних засобів з метою підвищення ефективності виявлення контрабанди та її оперативного вилучення. Україна у 2012 році вже зробила значний прогрес у реформуванні органів безпеки, однак питання порушення кордону залишилось актуальним. Протокол надав можливість значного розвитку у сфері протидії злочинам на кордоні, особливо важливим був факт навчання службовців у виявленні правопорушень, їх професійний розвиток. Так, підвищення рівня компетенції правоохоронців впливає на рівень економічної та національної безпеки держави.

Вже у перші роки діяльності митних відомств України було прийнято основні законодавчі акти, які регулюють роботу митних органів. Було створено центр для обміну інформації між правоохоронними органами, проведено спеціальні заходи для розвитку робітників, закладено основи технологічного забезпечення митних органів. Разом із тим, влада України активно приймала міжнародні нормативно-правові акти, які заклали основу для міжнародного митного співробітництва у сфері протидії транснаціональним порушенням. Що також дозволило встати на шлях адаптації європейських митних законів на реалії української сфери митного регулювання [18; 20].

Співпраця з митними службами різних країн світу розширилася після вступу України до Всесвітньої митної організації в 1992 р. Зусилля міжнародних партнерів сприяли подальшому розвитку митної служби, вивчення нових методів контролю за кордоном та розробці ефективних засобів протидії контрабанді. Міжнародно-правові акти, які уклала Україна у сфері протидії контрабанді, відбивають процес формування цієї політики, дозволяють

проаналізувати проведені зміни та їх вплив на економічний стан країни протягом років, рівень безпеки кордону та суспільства.

У перші роки після здобуття незалежності Україна уклала низку договорів про співпрацю у сфері протидії контрабанді з країнами-членами Співдружності Незалежних Держав. Ці договори були спрямовані на зміцнення співробітництва між країнами СНД у боротьбі з контрабандою, яка була поширеним явищем у цей період. Протягом двохтисячних років почалась активна взаємодія у сфері боротьби з транснаціональними порушеннями з країнами Європейського Союзу, ухвалення міжнародно-правових актів спрямованих на забезпечення контролю правопорядку на кордоні та підвищення ефективності заходів проти контрабанди. Завдяки ухваленню міжнародних конвенцій, декларацій та інших актів, українська сторона отримала можливість зміцнити стан співробітництва з великою кількістю держав, розвинути технічне оснащення правоохоронних органів, отримати рекомендації щодо підвищення рівня кваліфікації спеціальних служб, а також простежити за методами та способами боротьби з контрабандою зарубіжних країн та організацій.

Постанова Верховної Ради Української РСР від 25 квітня 1991 року № 1000-ХІІ «Про ратифікацію Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин» була прийнята в умовах розпаду СРСР та становлення незалежної України. Питання боротьби з обігом наркотичних речовин у той час потребувало дієвого рішення, обсяги контрабанди набували значних розмірів. Транснаціональні злочинці перевозили на територію України велику кількість заборонених речовин з Азії, Балкан та Америки. Україна була не тільки вигідною точкою для збуту незаконної продукції, але й територією з якої зручно розповсюджувати контрабанду по світу [19]. В таких умовах ратифікація Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин була важливим кроком у становленні на шляху до боротьби з незаконним обігом наркотиків.

Ця конвенція всеохоплює та розкриває визначення предметів контрабанди, встановлює правила їх виробництва, торгівлі, перевезення та

використання. Також вона передбачає заходи щодо запобігання незаконному обігу наркотиків, лікування та реабілітації постраждалих від їх вживання, визначення покарання за правопорушення. Конвенція сприяє обміну інформацією, допомагає у координації взаємодії різних сторін у виявленні транснаціонального порушення, організації спільних навчань для підвищення рівня кваліфікації працівників у виявленні незаконних речовин.

Ратифікація Конвенції ООН «Про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин» мала важливе значення для розвитку митної та прикордонної справи України. Цей крок сприяв посиленню боротьби незаконним обігом наркотиків, зокрема прийняття законів, які регулюють оборот заборонених речовин, надав можливість правоохоронним органам активно реагувати на випадки контрабанди. Конвенція заклала правову базу у діяльності направленої на боротьбу з транснаціональними порушеннями.

Конвенція ООН «Проти транснаціональної організованої злочинності», яку було ратифіковано у лютому 2004 р., допомогла у розвитку декількох ключових аспектах боротьби з контрабандою, сприяла посиленню боротьби з транснаціональною організованою злочинністю в Україні, яка є серйозною загрозою для безпеки та розвитку країни. Транснаціональна злочинність призводить до корупції, політичної нестабільності та економічних втрат. Ратифікація цього міжнародного акту також допомогла Україні впровадити ефективні заходи для боротьби з митними правопорушеннями [7]. Вона сприяла зміцненню міжнародного співробітництва, це стосується як співпраці у розслідуванні та притягненні до відповідальності за злочини, співпрацю у запобіганні та протидії контрабанді, так і проведення локальних спільних заходів, обмін даними у справах пов'язаних з транснаціональними порушеннями.

Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності допомагає дослідити зміни в історії прикордонної справи України в декількох аспектах. Вона має чітке визначення поняття транснаціональної злочинності, це визначення допомагає простежити які заходи було вжито для боротьби з нею,

який вплив вони мали на рівень правопорушень, дослідити їх ефективність. Конвенція також передбачає взаємодію з спеціальними міжнародними органами, які займаються боротьбою з транснаціональною організованою злочинністю. Ці органи, зокрема, Europol та Міжнародний кримінальний суд, дозволяють отримати доступ до інформації про транснаціональну організовану злочинність, яка відбувається в Україні [7]. Така інформація дає змогу простежити за активністю організованих злочинних груп, побачити кореляцію змін в їх діяльності після впровадження нових елементів контролю у роботу прикордонних та митних служб. Також подібні дані висвітлюють які сфери контрабанди мають найбільшу популярність та посилити рівень контролю за ними.

Протокол «Про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї», що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, визначає основні принципи та норми міжнародного співробітництва у боротьбі з торгівлею людьми. Україна ратифікувала його у 2004 р., що було зумовлено зростанням загрози торгівлі людьми для країни. Цей нормативно-правовий акт допомагає забезпечити більш ефективне міжнародне співробітництво у боротьбі з торгівлею людьми. Він розкриває категорії які входять в визначення поняття торгівлі людьми, а також встановлює ряд заходів, які повинні бути вжиті державами-учасницями для боротьби з цим явищем [22].

Угода “між Адміністрацією Державної прикордонної служби України і Міжнародною організацією з міграції про співробітництво”, яку уклали в 2005 р., сприяє праці Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї [29]. Вона регулює обмін інформації та досвідом у протидії транснаціональним злочинам, забезпечує нормативне підґрунтя у міжнародній співпраці. Подібні наведеним Протоколу та Угоді функції виконують “Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми”, ратифікована Україною у 2010 р., та Угода “про

співробітництво держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав у боротьбі з торгівлею людьми, органами й тканинами людини”, ратифікована у 2012 р.

Ці нормативно-правові акти мали важливе значення для України, їх укладання сприяло посиленню боротьби з торгівлею людьми, зокрема вдосконалення законодавства, здійснення інформативних заходів для попередження незаконної торгівлі, забезпечення спеціальних методів протидії правопорушенням, спільні навчання країн-учасниць та обмін досвіду [8; 30].

Протокол “Про співробітництво у боротьбі з обігом контрафактної фонографічної продукції” 2004 р. був прийнятий в результаті виникнення проблеми піратства продукції інтелектуальної власності, яка набула широких масштабів, для її частково вирішення було потрібно забезпечити правову регуляцію такого порушення. Протокол об’єднує зусилля Державної митної служби України та Міжнародної федерації фонографічної індустрії у боротьбі з контрафактною продукцією. Він передбачає обмін інформацією та методичними рекомендаціями щодо незаконного використання об’єктів авторських та суміжних прав, завдяки обміну інформацією спеціальні служби отримали можливість швидше реагувати на випадки виявлення контрабанди, також це сприяло виявленню каналів постачання контрафактної продукції, визначення їх методів діяльності [20]. Протокол також заохочував введення організації практики протидії транснаціональним злочинам, посиленню протидії їм на законодавчому рівні.

Завдяки Протоколу “Про співробітництво у боротьбі з обігом контрафактної фонографічної продукції” відкривається можливість дослідження рівня піратства в Україні протягом років, спостереження за ефективністю прийнятих заходів у протидії контрабанді, також статистика правопорушень допомагає визначити на які аспекти у протидії правопорушенням потрібно звернути увагу. Крім того, Протокол має значення й у дослідженні історії авторського права в Україні та його захисту, історії музичної індустрії.

Приєднання України до «Протоколу проти незаконного виготовлення та

обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї» є важливим кроком у боротьбі з незаконним обігом зброї. Закон України про приєднання до цього Протоколу від 2013 р. сприяв посиленню заходів спрямованих на протидію контрабанді зброї, дозволив Україні розширити співробітництво з державами та спеціальними установами у цьому питанні [23]. Протокол визначає види збройної контрабанди, допомагає визначити відповідальність за подібні правопорушення, а також слугує важелем у забезпеченні координації правоохоронних органів України з представниками правоохоронців інших країн.

Завдяки ратифікації цього міжнародного акту Україна змогла посилити контроль за обігом зброї, вдосконалити методи та засоби зупинення контрабанди. Він допоміг вдосконалити заходи направлені на виявлення та попередження контрабанди зброї, що мало вагу у збільшенні ефективності викриття транснаціональних порушень, розвитку технічних можливостей прикордонників, а також покращенні кадрової підготовки правоохоронців.

Угода «Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони», є важливим документом, який забезпечує боротьбу з контрабандою небезпечних речовин. Її було підписано та ратифіковано у 2014 р. Вона регулює механізм контролю за експортом та імпортом матеріалів, як і вищезазначені договори, сприяє співпраці правоохоронних органів України з різними державами, обмін інформацією між ними, та за участю міжнародних організацій [28]. В цілому, угода сприяє створенню умов для легальної та прозорої торгівлі між сторонами, що призводить до меншої привабливості для контрабандистів та злочинних організацій.

Отже, міжнародно-правові та міжурядові нормативні акти у сфері протидії контрабанді є важливим джерелом інформації для вивчення історії української митної та прикордонної праці. Вони дозволяють детально простежити за змінами які відбувалися в цій сфері протягом великого проміжку часу, визначити

ефективність прийнятих рішень, побачити результати проведених змін. Такі акти розширили можливості України у протистоянні транснаціональним порушенням, дозволили приєднатись до міжнародних організацій, таких як Міжнародна організація з митного питань чи INTERPOL, що безпосередньо вплинуло на можливість України брати участь у розробці та впровадженні міжнародних стандартів протидії контрабанді. Закладення норм боротьби з порушеннями кордону у внутрішнє законодавство держави на основі міжнародних зобов'язань також сприяло зміцненню правового механізму боротьби зі злочинними явищами.

Міжнародно-правові та міжурядові нормативні акти не тільки допомагають у простеженні за розвитком українського митного законодавства, вони також є джерелом вивчення широкого спектру змін митних правил по всьому світу, й співставлення їх з історією української митниці.

РОЗДІЛ II. МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ ДЕРЖМИТСУЛЖБИ УКРАЇНИ У ЗАПОБІГАННІ КОНТРАБАНДИ ЗБРОЇ, ВИБУХОВИХ ТА РАДІАЦІЙНИХ РЕЧОВИН.

Вивчення питання контрабанди зброї та небезпечних речовин є надзвичайно важливим у контексті розуміння історії. Вона впливає на рівень захищеності держави, є одним з факторів, що сприяє підвищенню терористичних актів та воєнних дій. Дослідження питання боротьби з контрабандою зброї та небезпечних речовин знаходить своє місце в публікаціях спеціалістів історичної, митної, правової та економічної наук. Такі публікації можуть виступати джерельною базою для розуміння розвитку правоохоронних органів у боротьбі проти транснаціональних порушень, вони містять велику кількість статистичних даних, висвітлюють аналітичні дані, репрезентують вплив внутрішньої та зовнішньої політики на митну й прикордонну сфери. У такий спосіб, дослідження правоохоронної діяльності у протидії контрабанді дозволяє проаналізувати їх вплив на історію держави.

Тимошенко А. В. у своїй статті «Протидія контрабандним явищам в Україні: перспективи мінімізації» визначає схеми та механізми поширення та розповсюдження контрабанди, вивчення таких схем допомагає у аналізі наслідків протиправної діяльності, зокрема погіршення стосунків з сусідніми державами. Систематизована за групами статистика контрабанди значно полегшує проведення детального аналізу роботи спеціальних служб, зокрема, подібні дані сприяють розумінню впливу та обсягів митних порушень за категоріями товарів на ринку, підкреслюючи фактори контрабанди [26]. Такі дані показують, наскільки важливо, щоб правоохоронні органи боролися з транснаціональними порушеннями.

Резнікова Є. С. у праці «Обґрунтування заходів запобігання контрабанді при переміщенні товарів через митний кордон України» розглядає різні аспекти контрабанди, включаючи причини її появи та наслідки для суспільства та

економіки. Інформація про те, як різні правоохоронні органи співпрацюють у боротьбі з митними порушеннями, є важливою. Авторка визначає поширення контрабанди через погане облаштування кордону та розбіжності з сусідніми країнами щодо контролю транснаціональних порушень. Аналіз факторів контрабанди є важливою частиною розуміння того, як правоохоронні органи борються з митними порушеннями [24]. Так, інформація дозволяє зрозуміти звідки і чому виникає контрабанда, визначити небезпеку та загрози транснаціональних порушень, аналіз також допомагає визначенню аспектів, на які спеціальні служби мають звернути увагу в покращенні своєї діяльності.

Результати дослідження Резнікової Є. С. показують зв'язок між контрабандою та підвищенням рівня злочинності, особливо щодо транспортування небезпечних речовин та зброї. Враховуючи статистику митних порушень, авторка звертає увагу на важливість роботи митних і прикордонних служб у захисті кордону з країнами, які є найбільшими постачальниками небезпечних товарів. Так, правоохоронні органи повинні бути більш кваліфікованими завдяки участі в міжнародних програмах боротьби з транснаціональними порушеннями. Оскільки незаконне переміщення зброї є одним із найнебезпечніших видів контрабанди, робота піднімає питання про те, наскільки важливо боротися з цим. Крім того, її дослідження включає вивчення досвіду боротьби з контрабандою на міжнародному рівні, що дозволяє порівняти методи та практики українських правоохоронців зі світовими стандартами.

Тимошенко О. О. висвітлює вплив та наслідки контрабанди зброї у своєму дослідженні «Правові стимули в протидії контрабанді зброї і боєприпасів». Її робота репрезентує думку різних науковців щодо правового стимулу боротьби з транснаціональними порушеннями, вказує на особливості його запровадження. Робота дозволяє оцінити чинники, які впливають на діяльність правоохоронців у боротьбі з незаконним перевезенням зброї [27]. Дослідження авторки допомагає розглянути існуючі правові стимули у міжнародному праві, зокрема вже згадану Конвенцію «Про боротьбу з організованою злочинністю». Така інформація

допомагає у аналізі правового забезпечення митних органів, прикордонників та інших.

Тимошенко О. О. також визначає фактори, що впливають на розповсюдження незаконного обігу зброї, до таких, зокрема, відносить поширення технології 3 D-принтерів. В її роботі міститься розвиток законодавчої ініціативи у вирішенні питання протидії транснаціональним порушенням, що дає змогу проаналізувати питання контрабанди з історичного боку. Так, робота авторки допомагає у розумінні важливості правових стимулів у боротьбі з контрабандою зброї з суспільної та економічної точки зору.

Робота Кукшинової О. О. та Носенко Д. С. «Перспективи боротьби та запобігання контрабандної злочинності в межах українського законодавства» дозволяє провести детальний аналіз діяльності спеціальних служб, щоб визначити проблеми та недоліки в роботі, а також труднощі, з якими вони стикаються у боротьбі з контрабандою. Авторки звертають увагу на суспільно-економічні наслідки порушень митних правил, піднімаючи питання про загрози економіці держави та здоров'ю громадян [13]. Результати їх роботи допомагають розглянути стратегії боротьби з транснаціональними порушеннями та оцінити їх ефективність. Контрабанда на окупованих і анексованих територіях України, зокрема незаконне перевезення зброї, є надзвичайно важливим фактором, що впливає на захищеність країни, зокрема в умовах постійної загрози з боку сусідів. Статистичні дані статті підвищують розуміння важливості боротьби з митними порушеннями, вони сприяють оцінці методів, які правоохоронні органи використовують для боротьби з транснаціональними порушеннями й їх подальшого розвитку.

Таким чином, питання безпеки та нагляду за переміщенням небезпечних речовин та зброї є однією з найважливіших тем міжнародної безпеки. Держави докладають значних зусиль для створення та розвитку міжнародних організацій, співпраці у перешкоджанні контрабанди зброї, вибухових та радіаційних речовин. ДПСУ разом з Митною службою, СБУ та іншими правоохоронними органами України активно співпрацюють з країнами та міжнародними

організаціями з метою зменшити кількість організованої транснаціональної злочинності.

Держмитслужба України є важливим ланком у системі забезпечення національної безпеки та боротьби зі злочинністю. Однією з її основних функцій є контроль за переміщенням товарів через митні кордони, включаючи вантажі, які можуть бути пов'язані із зброєю, вибуховими та радіаційними матеріалами. Україна приєдналася до ряду міжнародних ініціатив, спрямованих на запобігання розповсюдженню зброї масового знищення. Держмитслужба бере активну участь у таких проектах, впроваджуючи сучасні методи та технології для виявлення небезпечних матеріалів. Правоохоронці активно співпрацюють з аналогічними службами інших країн, обмінюючи інформацією про потенційно небезпечні вантажі та осіб, які можуть бути причетні до контрабанди. Міжнародна взаємодія також відкриває можливість проходження тренінгів та вивчення нових методів, спрямованих на протидію контрабанді зброї та небезпечних речовин [44; 52].

Незаконне переміщення зброї, вибухових та радіаційних речовин загрожує безпеці країни, нелегальна зброя внаслідок поширення призводить до підвищення злочинів. Контрабанда сприяє підтримці терористичних організацій та збройних формувань, порушуючи територіальну цілісність України. Транснаціональні злочини можуть мати значний економічний вплив на країну, в тому числі через втрати доходів від легальних каналів торгівлі зброєю та руйнування економіки внаслідок збройних конфліктів.

Дослідження історії контрабанди зброї та небезпечних речовин в Україні дозволяє краще зрозуміти причини та наслідки збройних конфліктів, тероризму та злочинності в країні. Це також сприяє розвитку стратегій та заходів для забезпечення національної безпеки. Міжнародні заходи, в яких брали участь правоохоронні органи, допомагають простежити за розвитком взаємовідносин на світовій арені та ефективністю проведення міжнародних заходів.

Державна митна служба України активно співпрацює з EUBAM, це місія

Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні, яка розпочала свою роботу з 2005 р. EUBAM сприяє впровадженню прикордонних і митних норм і практики, які відповідають стандартам ЄС [52]. Кожен рік місія надає дані про виконання сумісної роботи. Вона слугує платформою для обміну розвідувальною інформацією, аналізу даних і спільних операцій, спрямованих на припинення діяльності з контрабанди.

Впродовж 2014-2022 рр. Держмитслужба, Держприкордонслужба, СБУ та інші правоохоронні органи України приймали участь в міжнародних операціях за підтримки Місії та інших міжнародних організацій. Проведення спільних заходів, спрямованих на виявлення та зупинення транснаціональних порушень сприяло розвитку взаємодії не тільки між українськими правоохоронними органами та міжнародними організаціями, й правоохоронцями інших країн, але й покращило стан співробітництва українських служб між собою.

Проведені протягом років операції для боротьби з контрабандою дають можливість дослідити ефективність роботи Держмитслужби сумісно з іншими правоохоронцями, вони також допомагають зрозуміти чинники які сприяють незаконному переміщенню зброї та небезпечних речовин. Так, у 2014 році було проведено операцію “OLVIA”, яка охопила спільний молдовсько-український кордон, а також окремі морські порти і аеропорти обох країн. Протягом проведення операції правоохоронці знайшли контрабанду зброї, серед предметів незаконного переміщення переважали травматичні пістолети, газова та мисливська зброя [52]. Завдяки проведенню цієї міжнародної операції партнерські служби підвищили ефективність прикордонного контролю, запобігли транскордонній злочинності та боролися з нею, також має значення підвищення авторитету у міжнародному просторі.

У травні 2015 р. відбулась операція з охорони кордону «DANUBIUS», вона була покликана на виявлення контрабанди тютюнових виробів, але в ході операції Держмитслужба разом з ДПСУ та іншими службами виявили незаконно перевезенні боєприпаси та декілька одиниць зброї. Впродовж року було проведено велику кількість навчальних заходів на робочих місцях щодо методів

приховування зброї, та заходів безпеки під час проведення відповідних обшуків у прикордонних пунктах пропуску [60]. Практичні заняття, спрямовані на вдосконалення застосування законодавства про транспортування ядерних і радіоактивних матеріалів через кордон, проходили у двох пунктах пропуску за участю практикуючих фахівців із відповідних відомств України. Місією, разом з ОБСЄ, також було проведено в Одеському морському порту семінари присвячені запобіганню вивезенню металобрухту з підвищеними рівнями іонізуючої радіації.

У боротьбі з незаконною торгівлею важливим елементом є обмін даними між зацікавленими сторонами. ВМО – міжнародна митна організація презентує інформацію про транснаціональні порушення на території України. Відображення сфер діяльності правоохоронних органів дозволяє простежити з якими проблемами та викликами вони стикалися впродовж часу. ВМО представляє не тільки статистичні дані протидії контрабанді, але й виділяє фактори які можуть впливати на її зростання [37; 45].

Так, співпраця Держмитслужби, Держприкордонслужби та СБУ з митною організацією надала можливість проаналізувати кількість випадків зупинення незаконного переміщення зброї та небезпечних речовин з 2015 по 2016 рр. й визначити що кількість випадків перевезення контрабанди зменшилась.

Не менш важливим компонентом праці правоохоронних органів у боротьбі з транснаціональними порушеннями є прилучення праці кінологів. Центри митної організації проводять практичні та теоретичні навчальні програми для кінологів, таким чином гарантуючи, що митні кінологічні підрозділи належним чином оснащені для виявлення різноманітних незаконних товарів [48]. Участь українських представників в подібних заходах підвищує рівень підготовки у операціях із виявлення контрабанди та спільного патрулювання кордону.

Протягом 2017-2018 рр. в Україні було реалізовано низку заходів задля протидії митним правопорушенням, а саме: системне реформування прикордонного відомства України; розвиток співпраці із зарубіжними партнерами; робота зі спрощення та уніфікації контрольних процедур,

спрямована на створення комфортних умов для людей та операторів економічної діяльності; застосуванням таких принципів прикордонного контролю як «зелений коридор», «одна зупинка», контроль за результатами оцінки ризиків; нарощування щільності охорони кордону, модернізування та розгортання нових підрозділів покликаних зупиняти та передбачати транснаціональні порушення. Разом із тим, посилились заходи по спільному контролю кордону між Україною та Молдовою. За ініціативи ВМО митні служби України також прийняли участь в одинадцятимісячному стажуванні в Японії з метою покращити свої навички у протидії незаконному переміщенню товарів [48].

Проведені заходи показали результати ще у червні 2017 року, так спільна робота Держмитслужби, ДПСУ та інших правоохоронців з представниками молдавських спеціальних служб дозволила вилучити понад 578 од. вогнепальної зброї та 776 од. боєприпасів в рамках спільної операції по боротьбі з незаконним переміщенням вогнепальної зброї, вибухових речовин, хімічних, біологічних, радіологічних та ядерних матеріалів через кордон. Також протягом проведення операції було виявлено вибухову речовину та радіоактивні матеріали [47; 60].

В рамках протидії контрабанді українські правоохоронні органи продовжили спільну працю з сусідніми державами. Разом з Румунією було проведено операцію “Кордон-2017” для покращення спільного патрулювання кордонів; проведено зустріч з представниками ОАЕ в цілях співпраці та використання космічної інформації в інтересах держави. Прикордонна служба разом із словацькими колегами реалізували проект “SOS-Alert Solution”. Програма посилила можливості у перехопленні незаконних радіоактивних, хімічних, біологічних і ядерних матеріалів на словацько-українському кордоні [59].

Також Держприкордонслужба та Держмитслужба прийняли участь в міжнародній координаційній нараді з питань обговорення умов започаткування нового спільного із Секретаріатом ОБСЄ проекту “Боротьба з незаконним обігом зброї, боєприпасів і вибухових речовин на державному кордоні України”. Метою проекту стало підвищення потенціалу національних інституцій України у

боротьбі з незаконним обігом зброї, боєприпасів і вибухових речовин шляхом створення надійної нормативно-правової бази, перегляду ефективності та продуктивності існуючих процесів, й обладнання та розробки ефективних засобів реагування.

З метою підвищення рівня спроможності прикордонної служби з виявлення терористичних загроз на державному кордоні, в Національній академії ДПСУ ім. Б. Хмельницького було проведено заходи згідно з проектом ОБСЄ. В рамках загальної програми проекту було проведено міжвідомчий тренінг з виявлення терористичних загроз для співробітників прикордонних та митних органів, ознайомлення міжнародних експертів з наявними практиками, а також вивчення досвіду Митно-прикордонної служби США.

Europol – це агентство ЄС із співробітництва у сфері правоохоронної діяльності, вони представляють інформацію про те, як українські правоохоронні органи борються з контрабандою тютюнових виробів та знаряддя. Агентство дозволяє зосередитись на дослідженні соціальних та економічних наслідках контрабанди. Завдяки їх підтримці відкривається можливість розглянути різні методи та засоби, які правоохоронні органи України та міжнародні агентства вживають для боротьби з контрабандою.

Протягом жовтня 2018 – січня 2019 рр. правоохоронні відомства України та Молдови провели операцію “Оріон” з метою запобігання незаконного переміщення зброї за допомогою Europol. В результаті проведеної операції правоохоронці вилучили 300 од. стрілецької зброї, близько 1500 од. легкого озброєння, понад 140 тис. од. боєприпасів і понад 200 кг вибухових речовин. Громадяни Республіки Молдова та України також добровільно здали 2027 од. легкого озброєння, 54 од. стрілецької зброї та 2025 патронів різного калібру, 67 од. пневматичної зброї та газових пістолетів, які являлись контрабандною продукцією [61; 49].

У Житомирському прикордонному загоні в 2018 році було організовано спеціальне навчання. Воно було підготовлене і проведене силами Центру підготовки з протидії розповсюдженню зброї масового знищення Головного

центру підготовки особового складу ДПСУ та ДМС як завершальний етап проєкту міжнародної технічної допомоги. Виконання проєкту здійснювалось норвезькою компанією Nordisk Sikkerhet AS спільно з Адміністрацією Держприкордонслужби. За допомогою проєкту було отримано обладнання з виявлення, ідентифікації та захисту від радіоактивних речовин для потреб Житомирського прикордонного загону. Фінансування здійснювалось за рахунок Міністерства Закордонних справ Норвегії в рамках Плану дій Уряду Норвегії в галузі ядерної безпеки і охорони навколишнього середовища в Північних регіонах.

У квітні 2019 р. в міжнародному автомобільному пункті пропуску «Ягодин» на кордоні з Республікою Польща, українські прикордонники пройшли навчання з виявлення ядерних та радіоактивних матеріалів. Застосування таких тренінгів надавало можливість готувати фахівців, спроможних боротися з ядерною контрабандою в команді, що значно підвищило можливість виявлення небезпечних матеріалів. На базі Національної академії ДПСУ ім. Б. Хмельницького також було проведено тренінг з протидії ядерній контрабанді для керівного складу підрозділів радіаційного, хімічного та біологічного захисту. А в аеропорту «Бориспіль» та Одеському морському торговельному порту було проведено другий етап міжвідомчих навчань «Навчання на кордоні 2019», направлених на протидію хімічним загрозам [61].

Україна підписала угоду з Агентством Європейського Союзу з навчання правоохоронних органів CEPOL в 2020 році. Угода мала на меті зміцнити співпрацю Агентства з навчальними закладами правоохоронних органів та надати обом сторонам можливості для навчання й обміну передовим досвідом, що значно підвищило рівень освіченості та підготовки Держмитслужби, ДПСУ, СБУ та інших правоохоронців у виявленні та зупиненні транснаціональних порушень [39]. Проведення тренінгів також відкрило можливість правоохоронцям користуватись публічними розділами електронної мережі CEPOL, що значно полегшило можливість ефективно та оперативно реагувати на осіб та транспорти, що сприяють транснаціональній злочинності. Також це

свідчить про високу довіру до українських правоохоронних органів, та зацікавленість міжнародних організацій в розвитку їх праці, демонструючи їх значущість на міжнародному рівні.

СЕРОL надає інформацію про різні форми навчання та тренінги. Агентство допомагає в отриманні навичок українським спеціальним службам у використуванні спеціальних платформ для гармонізації міжнародних стандартів підготовки співробітників. Статті СЕРОL задокументували інформацію про підвищення якості праці правоохоронців, покращення їхніх методів та способів реагування на контрабанду, й набуття нового досвіду [39].

У період з вересня по листопад 2020 р. українські та молдавські спеціальні служби провели операцію «Оріон II» із запобігання та боротьби з незаконним обігом зброї. В операції також взяли участь прикордонні та митні відомства, й служби безпеки Румунії, Польщі, ОБСЄ та Europol. В результаті операції було затримано 194 од. стрілецької зброї, 282 од. легкого озброєння, 6389 од. боєприпасів та 4,65 кг вибухових речовин. Разом із тим українські правоохоронні органи прийняли участь у боротьбі з організованою міжнародною злочинністю в рамках Днів спільних дій, загроза контрабанди походила з Південно-Східної Європи. Операція була спрямована на боротьбу з нелегальною імміграцією та незаконним обігом вогнепальної зброї та наркотиків. З української сторони прийняли участь поліцейські, прикордонники наземного, морського і повітряного узбережжя, та митники. В ході операції було проведено 166 арештів у країнах-учасницях, слідчі змогли вилучити велику кількість зброї різних видів [34].

UNODC – це спеціалізована організація ООН, відповідальна за боротьбу з поширенням контрабанди, ця організація надає можливість простежити за розслідуванням та переслідуванням транснаціональних порушень, також вона має вагомий значимість у впровадженні навчань та спеціальних заходів у боротьбі проти незаконного перевезення зброї та небезпечних речовин. Інформація, яку надає UNODC допомагає виділити фактори, що впливають на поширення

незаконного переміщення зброї, зокрема виділяється вплив вторгнення Російської Федерації у 2014 та 2022 рр.

Співпраця Держмитслужби, ДПСУ, СБУ та інших правоохоронних органів України з UNODC є значущою у історії розвитку їх діяльності, організація допомагає простежити за ефективністю технічної підтримки та надає експертну допомогу, у статистичних даних відображено значення проведеної роботи на результати вилучення контрабанди. Сумісні заходи та інформація, яку надає організація, допомагають українським правоохоронним органам розслідувати та розкривати складні справи. Це сприяє послабленню організованих злочинних груп, що дестабілізують українське суспільство та завдають шкоди економіці. UNODC також допомагає Україні гармонізувати своє законодавство та впровадити практики з європейськими стандартами у боротьбі з контрабандою, що відображається на інтеграції України до Європейського Союзу, й підвищує авторитет України на міжнародній арені [38; 40]. Прикладом такої співпраці є участь українських правоохоронців у онлайн-семінарі UNODC за Глобальною програмою з вогнепальної зброї (GFP), який був присвячений розслідуванню та кримінальному переслідуванню за незаконний обіг вогнепальної зброї в Україні.

Захід проводився в рамках глобального проекту організації «Підтримка реагування кримінального правосуддя на боротьбу з незаконним обігом вогнепальної зброї в Україні». Завдяки участі в такому заході українська сторона отримала можливість удосконалити національне кримінальне законодавство, а також розширити міжнародне співробітництво в розслідуванні та судовому переслідуванні за незаконний обіг вогнепальної зброї.

Протягом 2021 року українські правоохоронці також приймали участь в конференціях, навчальних та практичних заходах, та спільних операціях для припинення незаконного переміщення зброї. Зокрема, представники ДМС, ДПСУ та СБУ прийняли участь у міжнародній операції, яка охопила територію Південно-Східної Європи. В результаті операції було здійснено 330 арештів пов'язаних із різноманітними злочинами, включно з незаконним обігом вогнепальної зброї. Правоохоронці вилучили 154 од. вогнепальної зброї, 57

ручних гранат і вибухових речовин, та 2125 од. боєприпасів [35]. Також в рамках тижня дій, який ініціював Europol, в грудні 2021 р. правоохоронні органи України взяли участь у спільній операції “Conversus”, яку очолила Румунська національна поліція. В результаті операції було проведено понад 260 обшуків, вилучено 1534 шт. газових/сигнальних пістолетів, 17 464 шт. боєприпасів та 6550 кг піротехніки [62].

З 24 лютого 2022 р. за ініціативи Державної митної служби України та Державної прикордонної служби України було припинено роботу пунктів пропуску на кордоні з Росією, Білоруссю та на центральній ділянці з Республікою Молдова. Усвідомлюючи що початок повномасштабного вторгнення може призвести до активізації діяльності міжнародних злочинних угруповань які займаються контрабандою, Держмитслужба максимально посилила заходи з протидії кордонним правопорушенням. Такими заходами стало підвищення якості контрольних процедур, запровадження спільного контролю осіб, товарів і транспортних засобів у десяти пунктах пропуску через державний кордон на українсько-молдавській та українсько-польській ділянках, та відновлення спільного патрулювання кордону з 1 жовтня 2022 р. Більшу частину контролю за транснаціональними порушеннями взяли на себе автомобільні пункти пропуску. Україна також приєдналася до Конвенції про процедуру спільного транзиту та розпочала застосування міжнародної Національної комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS), що дозволило забезпечити надійний контроль за транзитними товарами, підвищило ефективність використання людських ресурсів, й дозволило оперативно реагувати на транснаціональні порушення [51; 63].

Через нестабільну ситуацію в Україні кількість виявленої зброї, боєприпасів та наркотиків зростає: зброї на 4% (2022 р. – 48 од., 2021 р. – 46 од.); боєприпасів у 1,7 рази (2022 р. – 2783 од., 2021 р. – 1608 од.). Кордон між країнами ЄС та Україною став зручнішим для злочинців що переправляють предмети контрабанди, особливо важливим став якісний контроль за виявленням та зупиненням контрабанди зброї. До прикладу, відділ боротьби з контрабандою

наркотиків та зброї Одеської митниці та групою Програми контролю за контейнерними перевезеннями, спільно з СБУ, попередили спробу незаконного вивезення 7 од. антикварної зброї у різних посилках [51; 63].

Українські митні та прикордонні служби повідомили СЕН (європейський комітет зі стандартизації) про збільшення випадків вилучення контрабандної зброї порівняно з 2021 роком. На думку спеціалістів ВМО, такі зміни могли бути викликані в результаті посилення правоохоронної діяльності митниці після початку конфлікту в Україні, та в країнах, що межують із зоною конфлікту. Слід зазначити, що більшість (61%) затримань в Україні та сусідніх з нею країнах відбулися на сухопутному кордоні, а вилучення поштових відправлень склало 23% від загальної кількості вилучень [51].

Після шести місяців російської агресії проти України експерти Робочої групи з питань озброєнь від правоохоронних органів країн-учасниць не зафіксували саме різкого зростання незаконної торгівлі зброєю, боєприпасами та вибуховими речовинами як на територіях обох країн, так і на спільному кордоні. Така оцінка свідчить про те, що правоохоронні органи України зберегли високу результативність у виявленні та припиненні спроб здійснення експортно-імпортних операцій з порушенням законодавства.

Українські правоохоронці також продовжили брати участь у спільних з сусідніми країнами операціях. До прикладу, спеціальні служби взяли участь у операції “Conversus”, яку очолила Румунська національна поліція. Правоохоронці провели 143 обшуків в будинках та 22 арешти. Протягом операції вони виявили 129 од. вогнепальної зброї, 1492 од. непереробленої та переробленої сигнальної зброї, 24 735 неконвертованих, конвертованих і бойових патронів, 6 ручних гранат, 276 кг динаміту, 299 детонаторів та понад 21 кг пороху [63].

Отже, боротьба проти контрабанди зброї є важливою з точки зору забезпечення як міжнародного миру та безпеки, так і національної. Міжнародні організації, такі як UNODC, CEPOL, ВМО, Europol, EUBAM допомагають

Україні в боротьбі з контрабандою зброї та небезпечних речовин шляхом надання Україні експертної допомоги та консультації з питань розробки й впровадження ефективних стратегій.

Вони також надають фінансову підтримку для реалізації програм та проектів з посилення контролю над обігом зброї та попередження контрабанди. Ініціюють спільні операції з припинення транснаціональних порушень та обміну інформацією про потенційні загрози. Шляхом співпраці з міжнародними організаціями, Україна набуває розвиток у створенні свого законодавства та інституцій для боротьби з контрабандою зброї та іншими формами транскордонного злочину.

Інформація, що міститься на сайтах Міжнародних організацій, а також звіти, статті та інші публікації пов'язані з питаннями транснаціональних порушень є важливим джерелом у дослідженні історії діяльності правоохоронних органів у боротьбі з цими порушеннями. Такі джерела надають можливість проаналізувати події, що відбулись за певний період часу в сфері контрабанди, простежити за факторами, що призводять до порушень, побачити на які сторони питання звернули менше уваги в певний час, й на що звертали увагу представники відомств в окремих спробах вирішення питання транснаціональних порушень.

РОЗДІЛ III. МІЖНАРОДНІ ОПЕРАЦІЇ ДЕРЖМИТСЛУЖБИ З ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДИ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ.

Не менш важливим є питання незаконного перевезення підакцизних товарів. Контрабанда підакцизних товарів постійно завдає значну шкоду економічному стану країни, дослідження методів боротьби з контрабандою дає можливість проаналізувати, як Україна намагалася вирішити цю проблему в різний проміжок часу. Транснаціональні порушення нерозривно пов'язані з корупцією й тіньовою економікою, тому вивчення методів протидії контрабанді дає змогу зрозуміти, як вона впливала на суспільство й які способи використовувались для попередження цієї злочинної діяльності.

Діяльність правоохоронців постійно піддавалась розвитку, закони, спрямовані на боротьбу з митними порушеннями поступово еволюціонували, вивчення історичного досвіду боротьби з контрабандою допомагає у аналізі розвитку правової бази у цій сфері. Такий досвід також сприяє розробці більш ефективних стратегій проти транснаціональних порушень. Інформацію, яка висвітлює перелічені аспекти історичної значимості протидії митним порушенням, можна знайти у звітах, статтях, доповідях та інших публікаціях, які будуть приведені в приклад нижче.

Інститут українського майбутнього у багатьох своїх дослідженнях висвітлює у своїх роботах фактори, що впливають на розповсюдження незаконно переміщених товарів, та дії правоохоронних органів на прикордонних територіях України у боротьбі з цим явищем. Їх роботи представляють велику кількість статистичних даних, а також інформацію, отриману через соціальні опитування, та інтерв'ю з правоохоронцями. Такий метод збору матеріалів дозволяє проаналізувати об'єктивну інформацію про масштаби та обсяги контрабанди. Збір інформації від правоохоронних органів є особливо важливим, оскільки вони безпосередні учасники боротьби з митними порушеннями [9; 10]. Так, можна побачити як автори ставляться до проблеми контрабанди, оцінюють її наслідки.

В дослідженнях Українського інституту майбутнього розглядаються джерела виникнення контрабанди, зокрема відсутність робочих місць у прикордонних регіонах, що сприяє визначенню соціальних та економічних факторів, які впливають на поширення контрабанди. Крім того, їхня робота унікальна, оскільки вони збирають статистику представлену саме людьми, що поширюють контрабандні товари. Такі дані дозволяють провести широке дослідження проблеми митних порушень.

Яланський О. С., Мовчан Р. О. та Дудоров О. О. у ряді праць зосередилися на питанні відновлення кримінальної відповідальності за контрабанду товарів в Україні [33; 5]. Щоб обґрунтувати як позитивні, так і негативні сторони рекриміналізації контрабанди, автори статей використали різні джерела, включаючи національне законодавство, наукові праці, результати опитувань та зарубіжний досвід. Їхні роботи дозволяють оцінити причини та наслідки рекриміналізації товарних митних порушень, а також рівень ефективності таких дій, як це впливає на роботу правоохоронних органів.

Роботи авторів надають інформацію про те, як розвивалися розгляди рекриміналізації контрабанди, вони також дозволяють проаналізувати рекриміналізацію з точки зору економічної та громадської безпеки, а також соціальної. Статті містять дані про негативні наслідки декриміналізації контрабанди, з якими стикаються правоохоронні органи та судові установи під час боротьби з транснаціональними порушеннями. Яланський О. С., Мовчан Р. О. та Дудоров О. О. надають приклади й думок науковців які виступають проти рекриміналізації [33; 5]. Аналізуючи їх праці, можна виділити аргументи на користь відновлення кримінальної відповідальності за товарну контрабанду, зокрема необхідність посилення боротьби з контрабандою, підвищення ефективності діяльності спеціальних служб, та покращення фінансового стану держави. Крім того, використання статистики допомагає визначити зміни в кількості та типі правопорушень після декриміналізації товарної контрабанди.

Автори наводять приклади того, як товарна контрабанда була заборонена законами країн ЄС, таких як Франція, Германія, Польща, Болгарія та багато

інших. Досвід розвинених країн дозволяє його розглядати в контексті української держави. Спираючись на цю інформацію, можна визначити шляхи покращення законодавчої системи боротьби з контрабандою, проблеми, з якими може зіткнутися українська правоохоронна система, і передбачити можливі результати рішення про рекриміналізацію контрабанди.

З огляду на те, що морські перевезення дуже мобільні та здатні транспортувати велику кількість контрабанди, дуже важливо зосередитися на боротьбі правоохоронних органів з цією проблемою. Спеціальні служби відіграють важливу роль у боротьбі з порушеннями кордону. Дослідження Допілка В. О. та Зубець Н. Ю. «Організаційно-правові засоби боротьби з контрабандою та порушенням митних правил на морському транспорті» дозволяє розглянути організаційно-правові аспекти боротьби з порушеннями митних правил на морському транспорті [3]. Їхня робота допомагає глибше простежити аспекти діяльності спеціальних служб, оскільки розкриває інформацію про повноваження, стратегії, методи та засоби правоохоронних органів у боротьбі з транснаціональною злочинністю. Інформація дозволяє оцінити, як правоохоронні органи контролюють дотримання правил використання морського транспорту. Автори наводять приклади реакції поліції та Держмитслужби на порушення митних правил, підкреслюють їх роль у запобіганні порушенням митних правил морського транспорту. Їхнє дослідження має вирішальне значення для покращення розуміння системи боротьби з контрабандою та митними порушеннями на морському просторі.

Допілко В. О. та Явдошук Р. В. у роботі «Правові засоби протидії контрабанді та порушенням митних правил на транспорті: сучасний стан» підкреслюють важливість сучасних проблем правопорядку та боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил на транспорті [4]. Робота сприяє оцінці ефективності правоохоронних органів і аналізу стану боротьби з митними правопорушеннями. Автори включають в дослідження такі речі, як відсутність контролю за роботою правоохоронців, корумпованість, погане технічне

оснащення та відсутність нормальної системи обміну інформацією між службами.

Допілко В. О. та Явдощук Р. В. досліджують, якими технологіями контролю користуються різні служби, які використовують методи та інструменти для боротьби з митними порушеннями. Крім того, у статті є приклади як вилучення контрабанди, так і помилок, які допускають працівники. Такі дані дозволяють більш детально розглянути роботу правоохоронних органів. У статті наведено приклади міжнародних технологій, а також методів контролю за кордоном вітчизняними службами [4]. Можна використовувати цю інформацію для допомоги в дослідженні зміни способів виявлення незаконно перевезених товарів. Також, автори поділяють думку Тимошенко А. В., Демчук М. та інших щодо запропонованих методів покращення діяльності правоохоронних органів.

В статті «Боротьба з контрабандою як один із методів забезпечення митної безпеки держави» Найденко О. Є. та Резнікова Є. С. розглядаються проблеми контрабанди товарів і її вплив на економічну та митну безпеку України. У цій роботі можна розглянути загрози, пов'язані з порушеннями митних правил, наведена статистика дозволяє оцінити ефективність дій правоохоронних органів щодо митних злочинів протягом тривалого періоду часу [15]. Аналіз праці дозволяє простежити, що кількість контрабанди зростає, як і кількість штрафів й вилучених предметів. Статистика показує, що кількість і види незаконно перевезених товарів змінилися, що може свідчити про те, що спеціальні служби змінили підхід до припинення цих порушень. Результати роботи допомагають з'ясувати, у яких програмах брали участь спеціальні служби, якими системами контролю кордону користувалися, та як такі заходи вплинули на їх подальшу працю.

Таким чином, боротьба правоохоронних органів з контрабандою підакцизних товарів є надзвичайно важливою для забезпечення фінансової стабільності держави, підтримки законної економічної діяльності, охорони здоров'я та забезпечення національної безпеки. Контрабанда підакцизних

товарів призводить до значних економічних втрат для країни через несплачені податки та акцизи. За звітами правоохоронних органів щорічні втрати бюджету від транснаціональних порушень сягають десятків мільярдів гривень. Це підриває фінансові можливості для забезпечення розвитку різноманітних сфер, до яких також відноситься охорона здоров'я, освіта та інфраструктура.

Незаконно перевезенні товари недобросовісно конкурують з легальними товариствами, які сплачують податки та дотримуються законодавства. Це створює нерівні умови на ринку та може призвести до банкрутства законних підприємств [15]. Також транснаціональні порушення негативно впливають на імідж України на міжнародній арені, роблячи її менш привабливою для інвестицій та торгівлі. Контрабандні товари часто не відповідають стандартам якості та безпеки, що може нести ризики для здоров'я та життя людей. Крім того, контрабанда може використовуватися для фінансування тероризму та організованої злочинності.

Дослідження контрабанди підакцизних товарів покращує розуміння економічних проблем і змін, з якими стикалася Україна протягом багатьох років. Економічні проблеми, корупція та зміни політичного режиму можуть бути викликані контрабандою. Протидія митним порушенням демонструє зусилля влади та спеціальних служб з підтримки законності та порядку, а також зміни у внутрішній політиці та стратегії розвитку країни.

Транснаціональні порушення часто пов'язані з діяльністю організованих злочинних груп, вивчення історії протидії таким порушення розкриває для розуміння методи боротьби з контрабандою, та особливості в проведенні спеціальних операцій. Також історія дозволяє виявити спільні риси діяльності злочинних груп, й фактори що об'єднують їх.

Державна митна служба України виконує значні функції у протидії незаконного перевезення підакцизних товарів. ДМС відповідає за контроль за переміщенням товарів через митний кордон України. Це включає виявлення та запобігання незаконному ввезенню або вивезенню підакцизних товарів через нелегальні митні шляхи; здійснює регулярні митні перевірки та обстеження для

виявлення незаконних товарів, які намагаються бути ввезеними в країну. Ці перевірки допомагають зменшити можливість контрабанди.

Держмитслужба також співпрацює з іншими правоохоронними органами, такими як поліція, національна гвардія, СБУ та прикордонні служби, для координації заходів по боротьбі з контрабандою, обміну інформацією та проведення спільних операцій. Вони вдосконалюють свою діяльність шляхом використання сучасних технологій, що дозволяє ефективніше виявляти транснаціональні порушення.

Як було зазначено в другому розділі кваліфікаційної роботи, Державна митна служба України активно співпрацює з місією Європейського Союзу EUBAM. Операція "OLVIA", що тривала з червня по вересень 2014 р. допомогла правоохоронним органам України разом з іноземними колегами виявити значну кількість незаконно переміщених підакцизних товарів. Загалом спільними зусиллями правоохоронних органів в ході операції службами було виявлено 16,1 млн. шт. цигарок та 42,7 тис. л алкоголю. Митні порушення в рамках операції стосувалися широкого спектру різних товарів, але найчастіше вилучалися алкогольні напої та цигарки [52]. Так, Держприкордонслужба, разом з Держмитслужбою, зупинили партію контрабанди спирту розміром в 23 тис. л близько пункту пропуску "Кучурган", а спільні заходи Державної фіскальної служби України (ДФСУ), Служби безпеки України, прикордонників та митників на березі р. Дністер призвели до виявлення близько 3 тис. л спирту у вантажному відсіку приватного транспортного засобу.

У справах, пов'язаних з незаконним переміщенням цигарок можна приділити увагу таким випадкам: прикордонники спільно з Управлінням державної автомобільної інспекції України зупинили контрабанду в Одеській області розміром 8 млн. шт. цигарок. З Придністров'я в Україну також намагались провезти близько 1,5 млн шт. незаконного товару. Працівники митної служби у взаємодії з прикордонною службою та СБУ в ході операції на території України також вилучили поблизу Одеського порту 3,8 млн шт.

контрабанди. Більша частина контрабандного товару мала за місце походження Китай, Швецію, Чилі та Великобританію [44; 52].

Ця операція дозволила значно скоротити рівень контрабандної продукції в Україні та країнах, які приймали участь в ній (Польщі, Словаччини, Угорщини, Румунії та Молдови). Міжнародна співпраця сприяла отриманню інформації про популярні маршрути транснаціональних порушень, методи, які використовують злочинні угруповання, це також допомогло у визначенні факторів, на які варто звертати увагу при митному контролі.

Крім того, в рамках міжнародної підтримки та співробітництва, в Україні був реалізований проект «Координаційні пункти 2014» під керівництвом Frontex [52]. Цей проект дозволив прикордонним та митним службам, а також поліції й службам безпеки краще реагувати на надану інформацію з виявлення транснаціональних порушень, збирати, оцінювати та поширювати її. Реалізація цього проекту вплинула на покращення можливостей обміну інформацією між українськими правоохоронними органами, й представниками іноземних структур.

Митні та прикордонні органи прийняли участь й в користуванні платформи CENcomm (канал зв'язку ВМО), вона дозволила запровадити міжнародний обмін інформацією в реальному часі. Система CENcomm забезпечила регулювання митних правил, координацію у інформуванні про підозрілий товар, факти транснаціональних порушень та інше. Найактивніше з цієї платформи надіслали повідомлення про затримання українські правоохоронні органи (55% від загальної кількості) [45]. Більшість з них стосувалися спроб нелегального переміщення цигарок та алкогольних виробів.

У 2015 році, в рамках своїх зобов'язань у Поглибленій і всеохопній зоні вільної торгівлі, Україна готувалась приєднатися до Конвенції про процедуру спільного транзиту, включаючи нову комп'ютеризовану транзитну систему (NCTS) [57]. EUBAM було представлено нові вимоги та можливості для України, які зазначені в Регламенті ЄС 428/10.03.2015. Українському законодавству необхідно було вжити відповідних заходів для імплементації нового Регламенту.

Питання про впровадження загальноєвропейської системи контролю, заснованої на електронних деклараціях та обробці, постало після затримання вантажівки, що перевозила більше 15 млн. шт. цигарок з Румунії до Донецької області.

NCTS використовується правоохоронцями для електронного оформлення та моніторингу транзитних операцій. Це дозволяє зменшити ризики наявності помилок та забезпечує швидку обробку документів. Система дозволяє митним службам в реальному часі відстежувати рух товарів через територію країни. Що забезпечує виявлення будь-яких недоречностей чи відхилень від заявлених маршрутів транспортування товарів, та пошук невідповідностей, що спрощує боротьбу з митними порушеннями.

Молдова та Україна значно розширили свою співпрацю за підтримки EUBAM, здійснення нових двосторонніх та багатосторонніх програм значно покращило стан митного контролю в обох країнах та пильність на кордоні [56]. У результаті спільних зусиль митних і прикордонних служб України та Молдови було завершено роботу над механізмом обміну інформацією для запобігання незаконного переміщення тютюнових виробів.

Операція з охорони кордону «DANUBIUS» допомогла у спільному контролі за кордоном, впродовж операції Державна митна служба, Державна прикордонна служба та Служба безпеки України набули нових навичок у знаходженні контрабанди підакцизних товарів, отримали новий досвід на практиці міжнародних методів реагування та вилучення незаконно перевезених товарів. Результатом операції стало запобігання фактам незаконного переміщення тютюнових виробів та алкогольних товарів, загалом було виявлено 1,3 млн. шт. цигарок та понад 16 тис. л алкогольних виробів.

Українські правоохоронні органи продовжили активно користуватись платформою для міжнародного обміну інформацією CENcomm. Європейський комітет зі стандартизації відмітив збільшення випадків виявлення транснаціональних порушень пов'язаних з підакцизними товарами на території України порівняно з попередніми роками [37; 45]. Завдяки сумісній праці правоохоронних органів Угорщини та України, їм вдалось визначити новий

методі діяльності організованої злочинності. Так, злочинці здійснювали анонімні фейкові дзвінки, стверджуючи, що незаконна діяльність відбувається в іншому місці, намагаючись ввести в оману митні органи. Визначення цього методу їх діяльності значно полегшило можливість митним та прикордонним органам обох країн швидко реагувати на випадки незаконного переміщення товарів.

2016 рік відзначився запуском системи «єдиного вікна», ця система дозволила покращити оперативний обмін інформацією між митницею, підприємствами та державними органами. Така система покликана мінімізувати корупцію на кордоні та зменшити можливі випадки незаконного перевезення товарів. Було створено міжвідомчий спеціалізований центр по боротьбі з порушеннями митних правил при Міністерстві фінансів, що посилює діяльність правоохоронців.

В цілях боротьби з контрабандою, Урядом було схвалено Стратегію у сфері протидії незаконному виробництву та обігу тютюнових виробів на період до 2021 р. Документ затвердив Кабінет Міністрів України від 27 травня 2016 р. Така стратегія направлена на зменшення обсягів нелегального виробництва та обігу виробів, протидію незаконному переміщенню підакцизних товарів та підвищення авторитету України на міжнародній арені. Задля боротьби з контрафактною та контрабандною продукцією, Уряд схвалив Концепцію запровадження електронної акцизної марки – автоматизованої системи контролю за обігом підакцизних товарів. Така система спрямована на покращення контролю адміністрування акцизного податку, забезпечення комплексного моніторингу, охоплення кожного етапу переміщення товару від виробника чи імпортера до споживача [58]. Посилення контролю за переміщенням підакцизних товарів дозволило створити кращі умови для боротьби з транснаціональними порушеннями.

Велике значення для вдосконалення праці правоохоронних органів мали спільні заходи з іноземними агентствами та органами безпеки [46]. На початку року в Варшаві було проведено зустріч з FRONTEx, під час якої був прийнятий План співробітництва на 2016-2018 рр. Експертами ДПСУ та ДМС було

погоджено з Європейським агентством механізми обміну інформацією у сфері аналізу ризиків та терміновими повідомленнями даних обстановки, прийнято також спільний проект аналізу ризиків “Східні кордони”. В рамках співпраці українські прикордонники активно долучались до операцій під егідою FRONTEX.

Так, з метою посилення оперативного співробітництва між країнами – членами ЄС було проведено спільні операції сектору повітряного кордону до яких долучилися співробітники ДПСУ. Під час однієї з них увага приділялась на вразливості прикордонного контролю в повітряних пунктах пропуску в державах-членах ЄС та підвищенні можливостей прикордонників з виявлення та своєчасного реагування на порушення вчинені пасажирами [46; 58]. Неодноразово співробітники Держприкордонслужби та Держмитслужби брали участь і у спільних операціях на території держав ЄС, а європейські експерти – у щорічній спільній операції на території України. Останню було розгорнуто на українсько-молдавській ділянці в пункті пропуску “Кучурган”. У ході підготовки персоналу правоохоронні органи України брали участь у 22 заходах, в рамках Проекту розбудови потенціалу інтегрованого управління кордонами прикордонники та митники долучалися до національних та регіональних тренінгів і курсів впродовж року.

Правоохоронні органи не перестали приймати участь в міжнародних операціях, спрямованих на протидію транснаціональним порушенням й у 2017 році. У грудні 2017 р. Україна взяла участь в спільній операції «DOLIUM» з метою припинення діяльності злочинного угруповання незаконної тютюнової фабрики в м. Гранаді (Іспанія). Прикордонні співробітники, разом з Цивільною гвардією Іспанії та правоохоронними органами країн-членів ЄС, вилучили 10 тонн листя тютюну, 4 тонни подрібненого тютюну, 4,5 млн. шт. цигарок та обладнання для вироблення незаконного товару [59].

В тому ж році в Одесі пройшла Головна конференція з планування українсько-американських навчань “Sea Breeze-2017”. Програма навчань була орієнтована на підготовку та тренування оглядових груп у боротьбі з виявленням

контрабанди на судах. В рамках програми відбувся широкоформатний обмін досвідом з іноземними колегами, спільне розв'язання ввідних, з ймовірними та реалістичними легендами: реалізація оперативної інформації із пошуком на затриманому судні засобів терору та незаконно переміщуваних товарів, виявлення вантажів, відпрацювання операції з пошуку, виявлення та затримання суден-порушників, в тому числі із застосуванням водолазного компоненту.

Представники посольства США відкрили в Навчальному центрі Держприкордонслужби навчально-тренувальний комплекс та смугу перешкод, такий захід мав на меті удосконалення виконання тактичних дій з проникнення в будівлю різними способами з різних точок та затримання правопорушників у приміщеннях. А очільник Місії EUBAM передав ДПСУ технічне обладнання для персоналу з питань взаємодії зі ЗМІ. Стаціонарні комп'ютери, ноутбуки, планшети, обладнання для відео- та фотозйомки в подальшому використовувались для покращення комунікаційних можливостей відомства [59; 47].

З травня по червень 2018 р. митні та прикордонні органи брали участь в спільній операції “Янус”, за допомогою OLAF. Під час операції відомства країн-учасниць (Польща, Угорщина, Словаччина, Словенія, Румунія, Республіка Молдова та Україна) вилучили велику кількість контрабанди підакцизних товарів, а саме – понад 7 млн. шт. цигарок. В ході операції також було викрито та зупинено шахрайські схеми протиправної діяльності. Визначення схем діяльності злочинців полегшило подальшу реакцію на транснаціональні порушення [60].

За ініціативи та під загальною координацією Держприкордонслужби також було проведено спеціальну операцію «Кордон-2018», вона направлена на зниження рівня транснаціональних порушень, зокрема контрабанди підакцизних товарів та інших видів контрабанди. Окрім підрозділів прикордонного відомства, в операції брали участь підрозділи взаємодіючих структур, ЗС України та прикордонних відомств суміжних держав і міжнародних організацій, а саме FRONTEX, EUBAM, INTERPOL, Europol.

Українські правоохоронні відомства проводили зустрічі з представниками прикордонних служб сусідніх країн, зокрема Республіки Польща, Словацької Республіки, Угорщини, Румунії та Молдови, на яких обговорювались питання взаємодії та можливості збільшення інтенсивності спільних патрулювань. В ході проведення операції прикордонні та митні служби працювали на найбільш активних ділянках порушення кордону та в пунктах пропуску, активно застосовувались спільні міжвідомчі групи, що дало можливість перейняти велику кількість досвіду та практик колег.

Правоохоронні органи активно приймали участь в заходах з підвищення рівня праці у боротьбі з контрабандою разом з сусідніми країнами. Було проведено зустрічі з питань обговорень посилення захисту кордону з Іспанією, Туреччиною, Словаччиною, Польщею, Румунією, Республікою Молдова, Угорщиною, Литовською Республікою, Грузією та Азербайджаном. У ході зустріч керівники відомств обмінювалися інформацією про обстановку на кордонах держав, а також в пунктах пропуску через державні кордони. Звертали увагу на питання забезпечення прикордонної безпеки й організації ефективного прикордонного контролю, в тому числі із застосуванням сучасних технічних засобів [60; 48]. Окремо було проведено зустріч з представниками Білорусі та Польщі, метою якої було підписання Партнерських угод у рамках реалізації трьох проектів Програми транскордонного співробітництва “Польща – Білорусь – Україна 2014-2020”.

Зазначені проекти спрямовані на підвищення рівня безпеки українсько-польського кордону від транснаціональних порушень шляхом закупівлі та використання сучасних мобільних тепловізійних комплексів, патрульних автомобілів та новітніх засобів радіозв’язку, а також покращення рівня взаємодії та обміну інформацією між прикордонними відомствами країн.

За останні роки проєкт з нарощування потенціалу ІВМ Східного партнерства, очолюваний FRONTEX, допоміг розширити можливості прикордонників і митників України, а саме гарантувати внутрішню безпеку і сприяти законному переміщенню людей та товарів через кордони. Теми,

розглянуті на більш ніж 80 курсах, охоплювали перевірку документів, методи проведення співбесід, перевірку та визначення національності, боротьбу з торгівлею незаконно переміщеними товарами та інше.

Правоохоронні органи України не припиняли активний розвиток у боротьбі з транснаціональними порушеннями й в 2019 році. За підтримки Місії EUBAM, посилилась інтенсивність взаємодії між українськими та молдовськими правоохоронними відомствами, покращився стан пунктів пропуску, зокрема технічне оснащення та способи передачі інформації про контрабанду. Стартувала нова спільна ініціатива з боротьби з прикордонною злочинністю в Одеському регіоні у вигляді Міжвідомчої регіональної аналітичної групи [61].

Значним показником ефективності проведеної роботи Держмитслужби, Держприкордонслужби, СБУ та інших правоохоронних органів України була участь в міжнародних операціях спрямованих на виявлення та зупинення контрабанди підакцизних товарів. Операція «Скорпіон» проводилась для запобігання та боротьби з незаконним тютюновим обігом, в цій операції взяли участь румунські, молдавські та українські правоохоронці. В ході операції було проведено 115 затримань й вилучено понад 15 млн. шт. цигарок. Крім того, спільну операцію по виявленню контрабанди цигарок провели Національна поліція Болгарії, Національне митне агентство, молдавська поліція, спільно з Держприкордонслужбою та Держмитслужбою України. За координації Europol було ліквідовано нелегальну тютюнову фабрику, й затримано злочинні групи, які займались поширенням контрабанди. Фабрика була здатна виробляти 2 тис. цигарок за хвилину. Внаслідок операції також було вилучено 16 млн. шт. цигарок вже готової продукції [43].

З червня 2019 р. було розпочато тривалу сумісну з Прикордонною службою Польщі операцію “Дніпро”. Ця операція вимагала активної міжнародної співпраці, постійного обміну інформацією та високого рівня підготовки. Так, протягом 2019-2020 рр. проводились рейди , що були частиною репресій проти організованої злочинної групи з виробництва тютюну. Польські службовці заарештували 7 осіб і вилучили близько 60 тис. євро готівкою. Також

раніше було затримано ще 21 члена організації та вилучено цигарок на суму близько 2 млн. євро. Прикордонна служба України відіграли важливу роль надаючи інформацію щодо переміщень робітників і техніки з України до Польщі. Зазначених робітників підозрювали в причетності до незаконної лінії з виробництва цигарок створеної на території Польщі [36].

Спеціальні служби показали свою компетентність у справах, що стосуються транснаціональних порушень, демонструючи свою готовність працювати з іншими країнами в рамках міжнародного співробітництва для забезпечення безпеки та порядку. Участь у таких операціях сприяла покращенню міжнародної репутації України як союзника у боротьбі з незаконним переміщенням товарів. Що підтверджує здатність країни співпрацювати в рамках міжнародного правопорядку з іншими країнами та організаціями.

У 2020 р., з появою коронавірусної інфекції, митниці зробили все можливе задля подальшої ефективної праці в умовах пандемії. Ініціювалося поширення та впровадження технологій прикордонного та митного контролю із спрощенням контрольних процедур та комфортними умовами для праці й перетину кордону [56]. У 7 автомобільних пунктах пропуску було встановлено комплексні скануючі системи стаціонарного типу для вантажних транспортних засобів та контейнерів, що полегшило взаємодію з транспортними засобами у боротьбі з контрабандою. Значним поштовхом у розвитку боротьби з незаконними переміщенням товарів стала пропозиція Держмитслужби, отримана Міністерством фінансів України, щодо проекту про криміналізацію незаконного переміщення підакцизних товарів.

З метою протидії поточним і майбутнім загрозам, пов'язаним із ситуацією в Україні та навколо неї, а також вивчення відповідних контрзаходів, EUBAM спільно з Europol, ОБСЄ, FRONTEX і УНЗ ООН, а також правоохоронними органами Республіки Молдова та України, провели два засідання Робочої групи з питань облаштування кордону. У грудні 2021 р. сторони проаналізували заходи, здійснені за останній рік у сферах поглиблення співпраці, аналітичної підтримки, розбудови оперативного потенціалу, а також проведення спільних

операцій і розслідувань. Це дозволило отримати пропозиції поліпшення підготовки та розвитку навичок прикордонних та митних служб України, а аналітичні дані європейських місій допомогли у виявленні факторів, що стримують боротьбу з контрабандою на території України.

Протягом 2021 р. було проведено кілька спільних операцій. Із серпня по жовтень Місія, у співпраці з OLAF, координували операцію з охорони кордону «Скорпіон II» по боротьбі з контрабандою цигарок. Під час операції правоохоронні органи Республіки Молдова, України та Румунії вилучили понад 8,5 млн. шт. тютюнових виробів. Більша частина товару була виявлена на румунсько-українському кордоні [62; 50].

Європейські організації з протидії транснаціональним порушенням зафіксували наслідки збройного конфлікту в Україні щодо збільшення контрабанди підакцизних товарів. Початок повномасштабного вторгнення РФ також призвів до змінення маршрутів переміщення контрабанди. Це також пов'язано зі зміною способу дій і типу транспорту, який використовують контрабандисти. Так, традиційні шляхи контрабанди цигарок були заблоковані через закриття чорноморських портів і кордонів з Росією та Білоруссю. У 2022 р. незаконне перевезення тютюнових виробів становила лише 1,6% всього ринку, тоді як у 2021 р. – 2,2%. У той же час значно зросла кількість тютюнових виробів нелегального українського виробництва. Розширення нелегальних продажів підакцизних виробів призвело до втрати доходів державного бюджету. Україна недоотримала значну кількість податків через транснаціональну злочинність. Крім того, через значний відтік населення, та окупацію деяких територій, впало загальне споживання тютюнової продукції, а також зниження можливості купувати легальну продукцію [51; 63].

Правоохоронні органи доклали можливі зусилля для контролю за незаконними переміщенням підакцизних товарів. Застаріле законодавство та відсутність чіткої різниці між видами відповідальності за незаконний обіг контрабанди, а також недоліки у забезпеченні ефективної співпраці між

правоохоронними органами є факторами, які впливають на контроль за митними порушеннями.

Отже, діяльність правоохоронних органів в боротьбі проти контрабанди підакцизних товарів має велику важливість у історії України. Контрабанда підакцизних товарів, таких як алкогольні напої, тютюнові вироби тощо, призводить до дестабілізації країни та суспільства. Україна, подібно до багатьох інших країн, приділяє значну увагу боротьбі з контрабандою підакцизних товарів через законодавчі та правоохоронні заходи, міжнародне співробітництво та інші заходи. Державна митна служба, Державна прикордонна служба, Служба безпеки України та інші правоохоронні органи, провели значну діяльність у боротьбі з митними порушеннями впродовж тривалого періоду часу, зокрема, брали участь в міжнародних операціях, нарадах, проходили навчання та інше. Спеціальні служби провели дієві та рішучі заходи для протидії контрабанді підакцизних товарів. Зокрема, проведення спеціальних рейдів, викриття каналів контрабанди, конфіскування незаконно переміщуваних товарів.

Контрабанда підакцизних товарів є важливим аспектом для дослідження історії України. Вона відображає економічні тенденції та проблеми країни в певні періоди історії. Дослідження обсягів контрабанди тютюну, алкоголю та інших підакцизних товарів може вказати на рівень економічного розвитку, рівень корупції та ефективність фіскальної політики. Вона також може бути спричинена політичною нестабільністю, втручанням з боку сусідніх держав або іншими процесами. Дослідження контрабанди підакцизних товарів дозволяє розуміти різні аспекти історії України, включаючи її економічний, соціальний та політичний розвиток.

РОЗДІЛ ІV. ДІЯЛЬНІСТЬ МИТНОЇ СЛУЖБИ ПО ЗБЕРЕЖЕННЮ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ.

Незаконний обіг культурних цінностей завдає шкоди країнам по всьому світу, позбавляючи людство спадщини та історії, завдаючи удар по національній свідомості. Різні предмети, що мають культурну цінність, розкривають історичні та соціально-економічні особливості різних народів. Опиняючись в руках приватних колекціонерів або на чорному ринку, такі предмети зникають зі світового простору й втрачають свою можливість передавати інформацію про те чи інше суспільство.

Незаконне переміщення культурних цінностей також має значні економічні наслідки. Країни, що втрачають свої культурні пам'ятки, позбавляються можливості використовувати їх для розвитку туристичної сфери та культурної сфери обслуговування. Контрабанда культурних цінностей часто пов'язана з іншими злочинами, такими як відмивання грошей, тому боротьба з цим явищем допомагає ускладнити діяльність злочинних груп, й схем діяльності якими вони користуються.

UNESCO – міжнародна організація, спеціалізована установа ООН, яка при співпраці своїх членів-держав у галузях освіти, науки та культури сприяє розвитку національної культури та охороні пам'яток культури. Ця організація також має значення у контексті боротьби з транснаціональними порушеннями. Оскільки незаконний обіг культурних цінностей має транснаціональний характер, UNESCO підкреслює важливість співпраці між країнами на рівні правоохоронних органів, судових систем та музеїв [55]. Ця організація зробила крок до контролю за контрабандою культурних цінностей з запровадженням Конвенції UNESCO 1970 р. «Про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності». Наразі, вона є основою міжнародного співробітництва у цій сфері.

Міжнародна організація також створила національні комітети по боротьбі з незаконним обігом культурних пам'яток. Вони проводять тренінги для правоохоронців, музейних працівників та інших фахівців, які борються з митними порушеннями. UNESCO веде базу даних викрадених культурних цінностей, а також надає доступ до інших ресурсів, що значно допомагає у розслідуваннях та поверненні артефактів в країнах по всьому світу [55]. Так, ця установа допомагає й у розвитку митних та прикордонних служб України, надаючи їм можливість покращувати свій рівень праці, активніше реагувати на випадки незаконного переміщення культурних артефактів.

Роботи дослідників з питання протидії контрабанді культурних цінностей грають велику роль у розумінні історії транснаціональних порушень. Статті, наукові доробки та інші праці спеціалістів дозволяють здійснити ретроспективний аналіз історії митних порушень, визначити, які можливості використовували контрабандисти в різний проміжок часу, та дослідити й порівняти їх сучасні методи перевезення предметів. Дані праць також допомагають у виявленні тенденцій митних порушень, такі як змінення показників контрабанди, користування певними маршрутами для незаконного перевезення предметів, більша активність в регіонах країни. Результати робіт дослідників можуть використовуватись у формуванні нової політики протидії незаконному перевезенню культурних цінностей, розробки ефективних стратегій митного контролю, тому вони мають важливе значення у розкритті питання протидії транснаціональним порушенням.

Шульга В. О. у своїй роботі «До питання про протидію незаконному обігу культурних цінностей в межах європейського союзу» зазначає зростання занепокоєння міжнародної спільноти щодо незаконного обігу культурних цінностей, особливо в контексті активних збройних конфліктів. Вона наголошує на важливості впливу різних факторів зростання контрабанди, зокрема вплив пандемії коронавірусу [32]. Робота дозволяє дослідити правову основу протидії незаконному переміщенню культурних цінностей, важливість міжнародних документів у цьому питанні.

Шульга В. О. наводить до прикладу Конвенцію UNESCO 1970 р., описує законодавство ЄС, включаючи різні директиви, що мають на меті контроль за транснаціональними порушеннями. Її робота допомагає простежити, як різні акти регулюють переміщення, торгівлю, повернення та контроль за культурними цінностями в ЄС. Також авторка звертає увагу на те, як централізована електронна база даних ввезених культурних цінностей може допомогти у боротьбі з митними порушеннями [32]. Таким чином, робота Шульги В. О. сприяє розумінню сучасного стану правового регулювання протидії транснаціональним порушенням, дає можливість проаналізувати практики, що використовуються в європейських країнах та оцінити їх можливу реалізацію на теренах України.

Кошиков Д. О. розкриває питання важливості забезпечення охорони культурних пам'ятних предметів не тільки для економічної, але й для загальної безпеки держави. У його роботі «Охорона культурних цінностей української держави як складова економічної безпеки» зазначається відсутність конкретних законодавчих актів, які б забезпечували визначення контрабанди культурних цінностей, й правову базу для протидії їй. Він наводить думки різних дослідників для підкреслення важливості цього явища [11]. Стаття сприяє розумінню історичної цінності пам'ятних предметів, їх вплив на суспільні настрої, розкриває їх як невід'ємну частину національної спадщини, й цим самим дає змогу проаналізувати наслідки їх незаконного перевезення.

Автор відзначає важливість міжнародних актів, що регулюють транснаціональні порушення, але також звертає увагу на недостатню практичність таких документів. Його дослідження зазначає потребу правоохоронних органів у міжнародній співпраці, створення спеціальних систем та груп, що будуть активно допомагати у протидії незаконному переміщенні культурних цінностей. Аналізуючи, можна підкреслити яке значення пам'ятні артефакти мають для ментального стану суспільства, безпеки країни, й навіть відіграє роль у політичному контексті. Кошиков Д. О. дозволяє зрозуміти як українське законодавство повинно розвиватись у напрямку захисту цих

предметів, сприяти забезпеченню правоохоронців всім необхідним у питанні боротьби проти митних порушень [11].

Стаття «Особливості протидії контрабанді культурних цінностей» Хараберюша О. І. дає уявлення про еволюцію контрабанди культурних цінностей. Наведені у роботі статистичні дані дають можливість простежити за зміною у кількості митних порушень протягом часу, визначити які види незаконно перевезених пам'яток були поширеними, в яких містах злочинцям вдавалось активніше порушувати кордон. З огляду на статистику можливо проаналізувати на які аспекти у протидії транснаціональним порушенням варто звернути увагу правоохоронним органам, які дії було прийнято для покращення боротьби з контрабандою, й які маршрути мали більший попит [31]. Така інформація дозволяє ширше дослідити питання незаконного переміщення культурних цінностей й з історичної точки зору.

Робота автора також дозволяє визначити чинники, що впливають на розповсюдження митних порушень, до таких, зокрема, можна віднести наявність на території України великої кількості культурних пам'яток, низький рівень захищеності артефактів, наявність інтересу до контрабанди на міжнародній арені колекціонерів та чорного ринку, й інше [31]. Українське законодавство погано регулює контрабанду культурних цінностей, тому профілактичні заходи, покращення забезпечення відповідальності за митні порушення, й визначення контрабанди культурних пам'яток у законодавстві повинно зробити ситуацію краще. В статті також звертається увага на міжнародний досвід забезпечення боротьби проти незаконного перевезення культурних цінностей, так, можна виокремити такий досвід й спробувати реалізувати його на теренах України. Кожен день з'являються нові виклики та загрози, пов'язані з розвитком технологій та глобалізацією, що сприяють поширенню транснаціональних порушень, і вивчення питання протидії контрабанді дозволяє зробити крок у їх вирішенні.

Стаття «Взаємодія митних та правоохоронних органів в процесі здійснення митного контролю» Злотнікова О. С. висвітлює як митні та прикордонні органи

співпрацюють у боротьбі з транснаціональними порушеннями. У його роботі розглядаються різні аспекти співпраці між правоохоронцями, що дозволяє проаналізувати інструменти та стратегії, які використовуються для координації діяльності цих служб у сфері митного контролю. У статті розглядаються повноваження та обов'язки правоохоронних органів у взаємодії з митними органами [6]. Це допомагає визначити обов'язки правоохоронців, розглянути якими способами вони користуються у взаємодії з митною службою.

Злотніков О. С., як і більшість вищезазначених науковців, приділяє увагу питанню обміну інформацією між митними та правоохоронними органами, зазначає, що цей момент важливий для ефективної боротьби з контрабандою. Таким чином, робота дає можливість провести аналіз широти діяльності різних спеціальних служб, включаючи їхні повноваження та функції в галузі митного контролю.

Криловецький А. Л. досліджує організаційно-тактичні принципи спільного виконання службово-бойових завдань щодо боротьби з контрабандою силами безпеки, судовими та правоохоронними органами України. Такі принципи лежать в основі успішної боротьби з митними порушеннями. У своїй роботі «Організаційно-тактичні засади спільного виконання силами безпеки, судовими та правоохоронними органами України службово-бойових завдань з протидії контрабанді» автор звертає увагу на те, що в українській науці теорія діяльності спеціальних служб, її форми, види і засоби недостатньо вивчені [12]. Так, Криловецький А. Л. частково доповнює інформацію про діяльність спеціальних служб, зазначаючи, що недослідженість питання взаємодії правоохоронців може негативно вплинути на стан боротьби з митними порушеннями.

Таким чином, різні дослідження та взаємодія з міжнародними організаціями мають на меті запровадити нові, якісні методи боротьби з контрабандою культурних цінностей, й не тільки, а також покращити стан регулювання митних порушень на законодавчому рівні.

Українські митні та правоохоронні органи протягом років неодноразово надавали інформацію міжнародній базі даних, а також організаціям, про

контрабанду культурних цінностей. Така інформація дозволила простежити за тим, що у 2014 р. більшу частину митних порушень намагались реалізувати через пункти пропуску, що свідчить про те, що правопорушники використовували більш типічні способи, тобто: уникнення митного контролю, приховування культурних цінностей в інших предметах, облаштування спеціальних місць для незаконного переміщення культурних цінностей та інше [44; 52]. Подібні способи митного порушення мали популярність й протягом наступних років.

Кожен рік правоохоронці надсилали дані про скоєння транснаціональних порушень до СЕН. Україна у 2015 р. була однією з лідерів по кількості вилученої контрабанди, це стосується й випадків призначення, й випадків відправлення культурних цінностей. Така тенденція спостерігалась і в наступні роки. До прикладу, у 2016 р. Держмитслужба та Держприкордонслужба також зафіксувала велику кількість митних порушень, найбільшу серед інших країн по даним СЕН. Дані ВМО свідчать про значне зростання незаконної торгівлі антикваріатом та монетами у 2015-2016 рр., однак кількість випадків вилучення предметів старожитності в Україні зменшилась [37].

Державна митна служба та Державна прикордонна служба також приймали участь у операціях з метою виявлення контрабанди культурних цінностей, співпрацювали з міжнародними організаціями й іноземними представниками правоохоронних органів. Як приклад, у 2015 р. італійське злочинне угруповання викрало 17 картин з Громадського музею у Вероні. INTERPOL повідомив про викрадені предмети через мережу передачі інформації та опублікував спеціальний постер з викраденими картинами, закликаючи країни до співробітництва. Так як злочинці втекли на територію України, правоохоронні органи взяли участь у розслідуванні справи [45; 57]. За допомогою інформації переданої INTERPOL та італійськими правоохоронними органами, їм вдалось знайти картини закопаними у лісі, після чого влада повернула їх Італії. Крім того, у жовтні 2016 р. у Львові було вилучено ікону, яка виявилась культурною спадщиною США. Загалом митні та прикордонні служби вилучали контрабанду монет та дрібних предметів, на польсько-українському

кордоні поширеними були спроби перевезення антикваріату та прикрас. Типові схеми контрабандистів в цьому регіоні мали тенденцію використовувати або автомобільний транспорт, або перенесення предметів старовини вручну [58; 46]. Дослідження правоохоронної діяльності дозволяє зрозуміти, що злочинці використовують одні й ті самі маршрути для різних видів контрабанди, й що посилення правового регулювання митних порушень може зменшити їх спектр.

Заходи спрямовані на забезпечення безпеки кордону продовжили свій активний розвиток. Більшість пунктів пропуску стали використовувати системи біометричного контролю. До баз даних INTERPOL було підключено пріоритетні пункти пропуску, з них чотири – на українсько-молдовському кордоні. Це дало змогу підвищити якість інформації щодо розшукуваних осіб і транспортних засобів. Практичне застосування таких даних дало змогу виявити велику кількість транснаціональних порушень.

Впродовж 2016-2017 рр. контрабанда культурних цінностей на території України залишилась відносно стабільною, різкого збільшення чи зменшення показників не було. Більшу частину предметів митних порушень склали все також монети, часто зустрічались артефакти різного проміжку часу [47; 59]. Однак вже у 2018 р. правоохоронні органи повідомили про більшу кількість випадків контрабанди культурних цінностей, це також зберегло місце України у лідерах по повідомленню про випадки митних порушень. Тенденції предметів контрабанди змінились, кількість вилучених монет зменшилась, найбільш популярними категоріями стали – банкноти різних часів, медалі, розписані вручну або намальовані від руки предмети та твори мистецтва, а також рукописи, книги й манускрипти. Випадків пішохідного переміщення предметів також було мало. По даним ВМО, протягом року у Східній та Центральній Європі з'явилися нові унікальні маршрути переміщення незаконних товарів, з великою частотою вони були помічені й на території України, зокрема маршрути були направлені на переміщення товару до Росії [60; 48].

Правоохоронні та законодавчі органи України не перестали йти на шляху покращення методів боротьби з транснаціональними порушеннями й в 2019 р.

Кабінетом Міністрів України було схвалено Національну стратегію з інтегрованого управління кордонами (ІУК) до 2025 р., яка забезпечила реалізацію принципів ІУК відповідно до Угоди про асоціацію Україна-ЄС, затверджено план заходів з її реалізації на 2020-2022 рр., й створено міжвідомчу робочу групу з питань координації ІУК. Протягом року було ухвалено низку законів щодо режиму спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи, захисту прав інтелектуальної власності та функціонування авторизованих економічних операторів [61]. Такі впровадження сприяли ефективності боротьби проти митних порушень. Кількість повідомлень про затримання контрабанди культурних цінностей у 2019 р. була в два рази менше (з 28 до 14), однак Україна залишилась популярним транзитним пунктом, а також країною з місцем призначення контрабанди [49].

Впродовж наступних років на українському кордоні найбільш популярними предметами митних порушень були все також монети та банкноти, книги, рукописи та інша література, предмети релігійного характеру, й старовинні артефакти. Відбувались й випадки затримання контрабанди багатомісячних музичних інструментів, антикварних предметів та зброї. У 2020 р. країни Європи мали тенденцію виявлення контрабанди металевих археологічних об'єктів [56].

Митні та прикордонні органи прийняли участь у тренінгу «PITCH» за ініціативи ОБСЄ. ВМО також підтримали національний тренінг в Україні, організований митними органами у онлайн форматі в 2021 р. Такі заходи мали на меті підкреслити роль митниць у боротьбі з транснаціональними порушеннями, зокрема їх важливість у боротьбі з незаконним обігом культурних цінностей. Вони робили акцент на поступовому нарощуванні потенціалу діяльності правоохоронців, посилення оперативних спроможностей робітників митниць, та впровадження найкращих практик для підвищення ефективності боротьби з контрабандою [50; 62].

2021-2022 рр. стали для України найтяжчими, початок повномасштабної війни призвів до найбільшого руйнування культурних пам'яток, їх викрадення

та незаконного обігу. Спеціалісти з ВМО відмітили, що стан української спадщини є найбільш тяжким з часів нацистського режиму 1940-х рр. Правоохоронні органи активно боролись проти митних порушень, намагаючись зберегти культурну спадщину країни. Прикладами можуть стати нижче наведені справи, однак, важливо зауважити, що вони не передають повну картину систематичного пограбування Росією культурних цінностей України, навмисного знищення окупантами пам'яток культури, музеїв, релігійних споруд, бібліотек, архівів та інших установ, що несуть культурну цінність [50; 51].

Таким чином, у 2022 р. одеські митники, разом з групою Програми контролю за контейнерним перевезенням та СБУ, попередили декілька спроб переміщення контрабанди антикварної зброї. Посилки з предметами митного порушення були оперативно перехоплені та вилучені, їх намагались відправити у різні країни Європи. Контрабандисти почали використовувати нові маршрути для незаконного обігу культурними цінностями, зокрема, з'явився новий маршрут до Кіпру [51].

Предмети транснаціональних порушень затримувались й на території інших країн, вони мали культурну цінність для України та поверталися назад. Популярності набув спосіб переміщення контрабанди через поштові відправлення, так до Польщі потрапили старовинні мечі часів скіфів, а до США кам'яне топорище сокири [51].

Міжнародна рада музеїв для сприяння захисту культурної спадщини України, шляхом визначення типів культурних об'єктів, що перебувають у небезпеці, опублікувала «Надзвичайний червоний список об'єктів культури, що перебувають під загрозою: Україна». Ця публікація містить загальний опис типів предметів, з якими митники, прикордонники та інші правоохоронці можуть зіткнутися під час своєї роботи. Також Рада закликала не купувати предмети, які представлені в червоному списку, будь-який культурний артефакт, який міг походити з України має бути ретельно дослідженим. З метою передачі досвіду у боротьбі з контрабандою культурних цінностей, Міжнародною радою музеїв

було організовано кілька конференцій для митних й прикордонних органів України [51; 63].

Таким чином, боротьба з контрабандою культурних цінностей є надзвичайно важливою у збереженні економіки та суспільної стабільності. Культурні цінності мають особливе значення у історії України, вони є невід'ємною частиною ідентичності суспільства. Предмети старовини репрезентують складне історичне минуле українського народу. Незаконне переміщення культурних артефактів позбавляє українців можливості вивчати власну історію.

Митні та прикордонні органи надзвичайно важливі у збереженні культурної спадщини України. Їх діяльність захищає національні інтереси країни. Співпраця з міжнародними органами дає можливість повернути викрадені предмети, а також попередити в подальшому нові випадки митних порушень, тому вона є значущою у діяльності правоохоронців.

ВИСНОВОК

Транснаціональні порушення спричиняють глобальні проблеми не тільки в Україні, але й по всьому світу, боротьба з ними є надзвичайно важливою. Контрабанда впливає як на економічний стан, так і на суспільний, завдаючи шкоди захищеності країни цілком. Співпраця та координація зусиль митних та правоохоронних органів, а також їх взаємодія з іноземними установами допомагають у вирішенні цієї проблеми. Дослідження національних та міжнародних аспектів протидії митним порушенням, а також роль національного законодавства та міжнародних нормативно-правових актів є важливим у цьому питанні.

Розглядаючи явище контрабанди в історичному вимірі, можна зрозуміти які фактори впливають на її появу, виявити соціальні та економічні чинники, розглянути наслідки, які вона викликає впродовж років. Дослідження діяльності правоохоронних установ та міжнародних конвенцій, які були впроваджені на прийняті в різні роки, показує розвиток стандартів та методів боротьби з транснаціональними порушеннями впродовж часу. Це дозволяє оцінити ефективність запроваджених заходів.

У кваліфікаційній роботі неодноразово підкреслювався вплив технічного оснащення й засобів комунікації, наводились приклади їх впливу на стан праці митних та прикордонних служб. Прийняття міжнародних практик також допомагає правоохоронцям у їх складній роботі. Вивчення історії європейських, і не тільки, країн дозволяє проаналізувати їх досвід й накласти його на українські терени, що сприяє розвитку українського законодавства без допущення значних помилок. Аналіз статистичних даних показує, що Україна поступово розвивала свої можливості протидії митним порушенням. Так, дослідження питання протидії транснаціональним порушенням розширює розуміння значущості такого явища як контрабанда, та боротьби з нею.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гальський К. Є., Макаренко А. В., Тимошенко А. В., Ченцов В. В. Боротьба з контрабандою в сучасній історії української митниці: монографія, 2021. - 144 с.
2. Демчук М. Удосконалення діяльності митних органів у сфері боротьби з контрабандою. Национальный юридический журнал: теория и практика, 2019. С. 129-133.
3. Допілко В. О., Зубець Н. Ю. Організаційно-правові засоби боротьби з контрабандою та порушенням митних правил на морському транспорті // Право і суспільство. 2018. № 5. С. 177-183.
4. Допілко В. О., Явдошук Р. В. Правові засоби протидії контрабанді та порушенням митних правил на транспорті: сучасний стан // Lex Portus : юрид. наук. журн. Одеса: Видавничий дім «Гельветика». 2019. № 4. С. 90-104.
5. Дудоров О. О., Мовчан Р. О. Про рекриміналізацію товарної контрабанди в контексті євроінтеграційних прагнень України // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. 2021. Вип. 3. С. 75-94.
6. Злотніков О. С. Взаємодія митних та правоохоронних органів в процесі здійснення митного контролю // Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 3. С. 488-491.
7. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text
8. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858#Text

9. Контрабанда та прикордонні території. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uifuture.org/reports/dopovid-kontrabanda-ta-prykordonni-terytoriyi/>
10. Контрабанда: Сигарети. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://uifuture.org/reports/kontrabanda-sigareti/>
11. Кошиков Д. О. Охорона культурних цінностей української держави як складова економічної безпеки // Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 2. С. 334-336.
12. Криловецький А. Л. Організаційно-тактичні засади спільного виконання силами безпеки, судовими та правоохоронними органами України службово-бойових завдань з протидії контрабанді // Честь і закон. 2022. № 3. С. 29-34.
13. Кукшинова О. О., Носенко Д. С. Перспективи боротьби та запобігання контрабандної злочинності в межах українського законодавства// Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2021. Вип. 67. С. 241-245.
14. Макаренко-Прасолова І.М. Роль правоохоронних органів у боротьбі з контрабандою в умовах «гібридної» війни Росії проти України. Історіографічний вимір: курсова робота. Дніпро: УМСФ, 2023. 35 с.
15. Найденко О. Є., Резнікова Є. С. Боротьба з контрабандою як один із методів забезпечення митної безпеки держави // Modern economics. 2019. № 17. С. 172-176.
16. Ніколаєнко Т., Соляр С. Генеза відповідальності за контрабанду від витоків до початку ХХ століття // Публічне право. 2021. № 1. С. 124-133.
17. О. В. Бевза, О. М. Ветушенко, Л. М. Дорофеева та ін. Customs Service against contraband. Свідчення з України: монографія; за заг. ред Д. В. Приймаченка, В. В. Ченцова. – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2023. – 252 с.
18. Постанова “Про затвердження Додаткового протоколу про імплементацію Статті 1 Угоди про співробітництво між Урядом України та Урядом

- Турецької Республіки в боротьбі зі злочинністю”. [Електронний ресурс].
Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/792_052#Text
19. Постанова Верховної Ради Української РСР “Про ратифікацію Конвенції ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин”. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1000-12#Text>
20. Протокол “Про співробітництво у боротьбі з обігом контрафактної фонографічної продукції”. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://iplex360.com.ua/ukr/doc?d=10&code=976_002
21. Протокол № 8 до Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки щодо допомоги з правоохоронних питань від 9 грудня 2002 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_159#Text
22. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_791#Text
23. Протокол проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності. [Електронний ресурс].
Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_792#Text
24. Резнікова Є. С. Обґрунтування заходів запобігання контрабанді при переміщенні товарів через митний кордон України: дип. робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістра: спец. 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / Є. С. Резнікова. – Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. С. 115.
25. Тимошенко А. В. Протидія контрабанді у забезпеченні економічної безпеки підприємств: дис. канд. з економ. наук: спец. 21.04.02.

- “Економічна безпека суб’єктів господарювання” / А. В. Тимошенко. Київ: 2021. 231 с.
26. Тимошенко А. В. Протидія контрабандним явищам в Україні: перспективи мінімізації // Вчені записки університету "КРОК". Серія: Економіка. 2021. Вип. 1. С. 209-218.
27. Тимошенко О. О. Правові стимули в протидії контрабанді зброї та боєприпасів // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. Вип. 75. С. 136-140.
28. Угода «Про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони». [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
29. Угода між Адміністрацією Державної прикордонної служби України і Міжнародною організацією з міграції про співробітництво. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989_003#Text
30. Угода про співробітництво держав - учасниць Співдружності Незалежних Держав у боротьбі з торгівлею людьми, органами і тканинами людини. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_a49#Text
31. Хараберюш О. І. Особливості протидії контрабанді культурних цінностей // Форум права. 2015. № 4. С. 287–291.
32. Шульга В. О. Правове забезпечення співробітництва держав у сфері охорони культурних цінностей: досвід Європейського Союзу // Прикарпатський юридичний вісник. 2022. Вип. 5. С. 82-86.
33. Яланський О. С. “Товарна” контрабанда в Україні – щодо доцільності криміналізації // Молодий вчений. 2017. № 11. С. 1034-1038.
34. 166 arrested in international crackdown against crime in Southeast Europe. 2020. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/166-arrested-in-international-crackdown-against-crime-in-southeast-europe>

35. 330 arrests during EU-wide Joint Action Days. 2021. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/330-arrests-during-eu-wide-joint-action-days>
36. 7 arrested in Poland in latest sting against illegal tobacco. 2020. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/7-arrested-in-poland-in-latest-sting-against-illegal-tobacco>
37. Activity Report. 2015. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://eubam.org/ru/publications/activity-report-2015/>
38. Addressing success and challenges in investigation and prosecution of illicit firearms trafficking in Ukraine. 2020. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.unodc.org/unodc/en/firearms-protocol/news/2020/Jan/addressing-success-and-challenges-in-investigation-and-prosecution-of-illicit-firearms-trafficking-in-ukraine.html>
39. CEPOL extends EU law enforcement training offer to Ukraine. 2020. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.cepol.europa.eu/newsroom/news/cepol-extends-eu-law-enforcement-training-offer-ukraine>
40. Countering Illicit Firearms Trafficking in Ukraine through Criminal Law and Criminal Procedure Law. 2021. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.unodc.org/unodc/en/firearms-protocol/news/2020/Jan/countering-illicit-firearms-trafficking-in-ukraine-through-criminal-law-and-criminal-procedure-law.html>
41. Eastern Partnership IBM Capacity Building Project. 2018. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/multimedia/videos/eastern-partnership-ibm-capacity-building-project-PsO06I>
42. Fabrice Leggeri: «We are concerned about human trafficking and gun smuggling». 2022. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/fabrice->

[leggeri-we-are-concerned-about-human-trafficking-and-gun-smuggling--ZU83Tk](#)

43. Illegal tobacco factory producing 2 000 cigarettes a minute dismantled. 2019. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/illegal-tobacco-factory-producing-2-000-cigarettes-minute-dismantled>
44. Illicit Trade Report. 2014. [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/enforcement-and-compliance/activities-and-programmes/illicit-trade-report/itr_2014_en.pdf?db=web
45. Illicit Trade Report. 2015. [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/enforcement-and-compliance/activities-and-programmes/illicit-trade-report/itr_2015_en.pdf?db=web
46. Illicit Trade Report. 2016. [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/enforcement-and-compliance/activities-and-programmes/illicit-trade-report/itr_2016_en.pdf?db=web
47. Illicit Trade Report. 2017. [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/enforcement-and-compliance/activities-and-programmes/illicit-trade-report/itr_2017_en.pdf?db=web
48. Illicit Trade Report. 2018. [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/enforcement-and-compliance/activities-and-programmes/illicit-trade-report/itr_2018_en.pdf?db=web
49. Illicit Trade Report. 2019. [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/enforcement-and-compliance/activities-and-programmes/illicit-trade-report/itr_2019_en.pdf?db=web

50. Illicit Trade Report. 2021. [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/enforcement-and-compliance/activities-and-programmes/illicit-trade-report/itr_2021_en.pdf?db=web
51. Illicit Trade Report. 2022. [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/enforcement-and-compliance/activities-and-programmes/illicit-trade-report/itr_2022_en.pdf
52. JBCO Olvia Assessment Report. 2014. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://eubam.org/ru/publications/jbco-olvia-assessment-report-2014/>
53. Joint operation targeting firearms and explosives at the Ukrainian/Moldovan border. 2017. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/joint-operation-targeting-firearms-and-explosives-ukrainian/moldovan-border>
54. Over 1 530 firearms taken off the streets in Europol-coordinated operation. 2022. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/over-1-530-firearms-taken-streets-in-europol-coordinated-operation>
55. UNESCO. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.unesco.org/en>
56. Годовой отчет EUBAM. 2020. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://eubam.org/ru/publications/eubam-annual-report-2019/>
57. Годовой отчет EUBAM. 2015. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://eubam.org/ru/publications/eubam-annual-report-2015/>
58. Годовой отчет EUBAM. 2016. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://eubam.org/ru/publications/eubam-annual-report-2016/>
59. Годовой отчет EUBAM. 2017. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://eubam.org/ru/publications/eubam-annual-report-2016/>
60. Годовой отчет EUBAM. 2018. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://eubam.org/ru/publications/eubam-annual-report-2018/>

61. Годовой отчет EUBAM. 2019. [Электронный ресурс]. Режим доступа:
<https://eubam.org/ru/publications/eubam-annual-report-2018/>
62. Годовой отчёт EUBAM. 2021. [Электронный ресурс]. Режим доступа:
<https://eubam.org/ru/publications/eubam-annual-report-2020/>
63. Годовой отчет EUBAM. 2022. [Электронный ресурс]. Режим доступа:
<https://eubam.org/ru/publications/eubam-annual-report-2021/>